

370

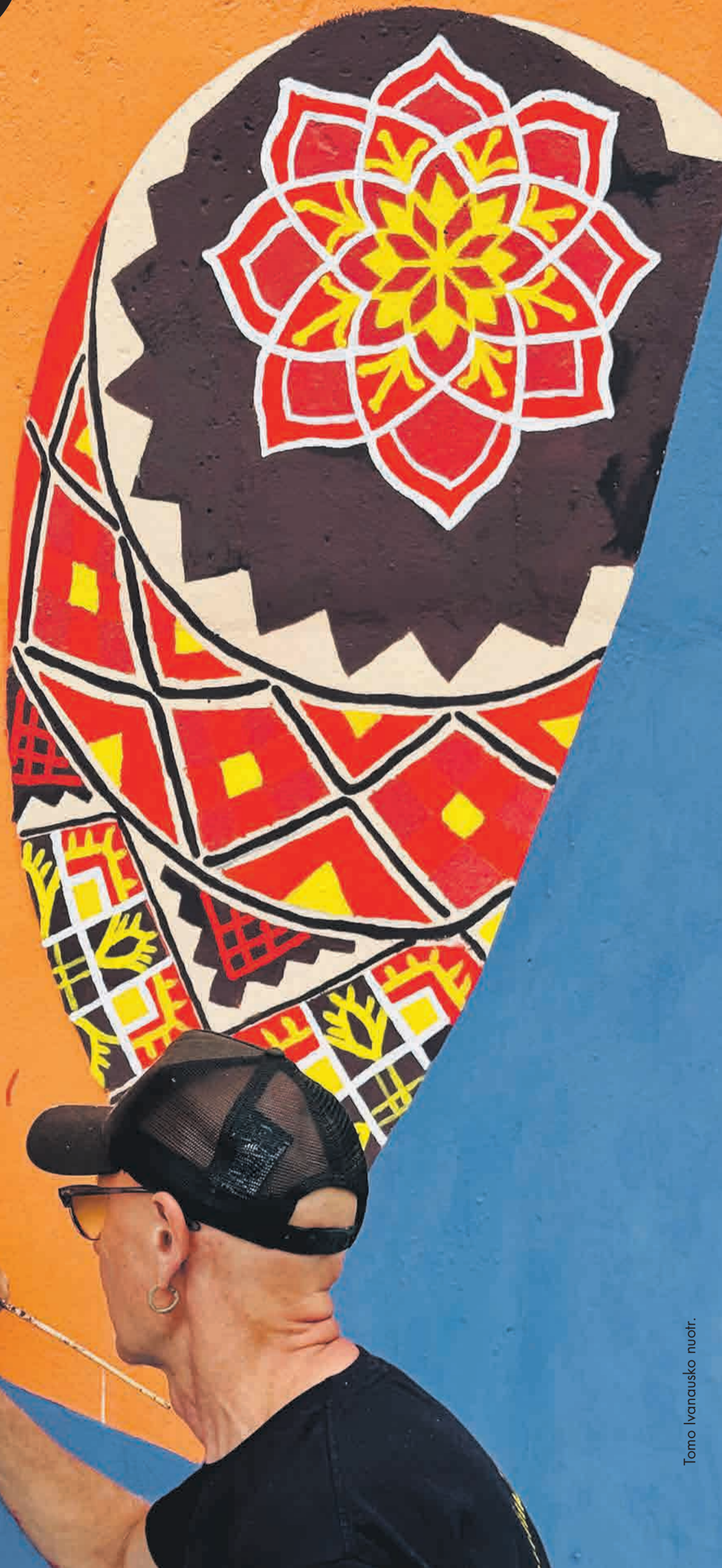
2025 gruodis #157

RAY BARTKUS: BŪTI MENININKU YRA MENAS

FUNDAMENTAL:
ŽENGTI DRĄSIAIS
ŽINGSNIAIS PIRMYN

SOCIALINIAI MADOS
ŽAIDIMAI VARŠUVOS
KARALIŠKOJOJE PILYJE

SUBKULTŪRŲ
PARADOKSAS:
VOGUE
(SUB)KULTŪROS
ATVEJIS LIETUVOJE

RAY BARTKUS

NAUJOS GALIMYBĖS KULTŪRAI

SUŽINOK DAUGIAU

KŪRYBIŠKA EUROPA
2021-2027

Patricijos Adamovič / BNS nuotr.

NUMERIO BENDRADARbiai:

JONAS BRAŠKYS
KLAUSO MUZIKA,
KAD JUMS NEREIKĖTŲ

STEFANIJA DUSHKEVICH
MADOS IR DIZAINO
SRITIES TYRINĖTOJA

TOMAS IVANAUSKAS
LAIŠKARAŠYS IŠ UKRAINOS

KRISTINA STANKEVIČIŪTĖ
MOKSLŲ DAKTARĖ,
MADOS MITŲ ATSKLEIDĖJA

TOMA VIDUGIRYTĖ
PAŽENGUSI MELOMANĖ

Viršelyje – menininkas Ray Bartkus.
Tomo Ivanausko nuotrauka

KAIP ATsIBUSTI IŠ SVETIMO SAPNO?

Rašė Jurgita Kvilūnaitė Dogan

„Atsibusk“ – taip vadinasi 2008 m. išleista, tačiau keleriais metais anksčiau, per prezidento Rolando Pakso nušalinimo skandalą, sukurtą Andriaus Mamontovo daina, kurią autorius pasirinko atlikti mitinge „Šalin rankas nuo laisvo žodžio“. „Atsibusk jau, atsibusk jau. Atsipeikėk iš svetimo sapno, ar jauti – akmuo tau ant kaklo?“ – retoriškai klausė Andrius, pritariant daugiatūkstantinei miniai, susirinkusiai prie Seimo ginti laisvo žodžio (ne, ne LRT direktorės, kaip mėgina įteigti vienos populistinės partijos vadovas ir jo gerbėjai).

Siekdamas suaktualinti kūrinį, A. Mamontovas dainos eilutėse „Mes juk tau davėm žirgą ir kardą, tik prisimink savąjį vardą“, net du kartus įterpė dabartinio šalies prezidento vardą, taip dar labiau įkaitindamas susikaupusias emocijas.

Lemtingomis Lietuvai akimirkomis, t. y. per Sausio 13-osios įvykius, kai okupantai užėmė Lietuvos televiziją, tiesioginiame eterijoje dirbusi diktorė Eglė Bučelytė, prisimindama istorines akimirkas, mitinge taip pat kalbėjo apie sapnus, tik kitokiame kontekste. „Tą naktį

įvairios mintys sukosi galvoje dar esant eterijoje – nuo neapykantos tiems, kurie ateina į mūsų namus, iki netikėjimo, kad tai vyksta realybėje. Norėjosi ne kartą įsižnybti ir suvokti, kad tai sapnas, ne tikrovė. Deja, įsižnybti dažnai norisi ir dabar. Norisi ir tam, kad dalelė tamsos, kurią išgyvenome tą naktį, niekada nepasikartotų“, – sakė ji.

Nežinau, kaip jūs, mieli skaitytojai, bet aš pastaruosius keletą mėnesių irgi jaučiuosi lyg sapne, kai norisi įsižnybti, kad pabusčiau. Baisiausia, kad sapnas net ne mano, o primestas, svetimas.

Negi tai tikrai vyksta mano puikioje šalyje? Ką tik tiesėme pagalbos ranką nuo žiauraus karo kenčiančiai Ukrainai ir visam pasauliui aiškinome, koks blogis yra rusija, o dabar, atrodo, pagalbos reikia mums patiems, nes patys baigiame panirti į rusišką sapną. Ne sapną, o, tiesą sakant, košmarą.

Protestai, mitingai, kurių metu siekiama iš šio baisaus sapno pabudinti valdančiuosius ir prezidentą, tapo kasdienybės dalimi, kaip ir botų armijos, garbinančios tam tikrus politinio lauko veikėjus, atkartojančios jų prorusiškus naratyvus kaip maldą ir kurstančios neapykantą tarp piliečių. Deja, atrodo, kad kai kurie politikai ne tik negali pabusti, bet dar ir ima kerštauti lyg maži

vaikai. Užuot sprendę saugumo ir gynybos problemas, jie kabinėjasi prie LRT audito išvadų, keičia puikiai veikiančius įstatymus, ieško, kaip sumažinti biudžeto eilutes nepaklusniausiems (arba jį valgiausiems – priklausomai nuo požiūrio), t. y. kultūrininkams ir žurnalistams.

Beliaka palinkėti (kokios Kalėdos ir Naujieji Metai be palinkėjimų), kad šis košmaras greičiau baigtųsi. Tačiau prie laimingos jo pabaigos reikės mums visiems prisidėti. Vėl ir vėl.

Šventiniame numeryje rasite daug puikių tekstų: publikuojame pokalbius su gerai pasaulyje žinomu menininku Ray Bartkumi (jo darbu papuošėme ir viršelį), jaunosios kartos dailininke, iliustruotoja ir grafikos menininke Raminta Juozapavičiūte-Maivyda, fotoalbumą „Nostalgijos sala“ išleidžiančiu fotografu Imantu Seleniu, jaunu elektroninės muzikos autoriumi Domu Brazulevičiumi-Fundamental. Mūsų mados ekspertė Kristina Stankevičiūtė parengė puikų reportažą iš Varšuvoje vykstančios mados parodos „Tegul mus mato! Įvaizdis, apranga, kūnas“, o jos jaunoji kolegė Stefaniia Dushkevich panagrino voque subkultūros padėtį Lietuvoje. Taip pat kviečiame skaityti naujausių knygų ir muzikos albumų apžvalgas.

Gražių švenčių ir gero skaitymo!

MRF MEDIJŲ
RĖMIMO
FONDAS

Žurnalo „370“ veiklai 2025 m. „Medijų rėmimo fondas“ skyrė 19 469 Eur. Projekto „Kultūros ir meno gidas jaunimui 2025“ įgyvendinimui skirta 30 000 Eur.

+

+

370
ISSN 2029-7408
370.diena.lt

Vyriausioji redaktorė
Jurgita Kvilūnaitė Dogan
370@kaunodiena.lt

Maketavimas
Vaida Dosinienė

Reklamos skyrius
Erika Nakutienė
8 698 20578
e.nakutiene@kaunodiena.lt

Leidėjas
UAB „Sunra“

Spaudė
UAB „Polska Press Sp. zo.o“
Tiražas
13 500

370 už reklamų turinį neatsako
#157, gruodis, 2025

Reklaminiai straipsniai
žymimi **OZE**

+

+

Tekstas ir nuotraukos Tomo Ivanausko

Su Ray, lietuviškai – Rimvydu, kalbėjome Filadelfijoje, jo namuose-studijoje. Jei dar atsimenate, kaip atrodė 50 litų nominalo banknotas, žinokite, kad jo dizainą sukūrė R. Bartkus. Jau dvyliktus metus Marijampolėje vyksta jo kuruojamas gatvės meno festivalis „MaLonNY“ (Marijampolė, Londonas, Niujorkas), kuris neatpažįstamai pakeitė miesto veidą. Praėjusiais metais su Ray ir jo parinktais menininkais tapėme didžiulę sieną Lvice, o šiemet jau kitame Ukrainos mieste, Šeptyckyje, sukūrėme penkis sienų piešinius. Apie visa tai ir susėdome pakalbėti.

BŪTI MENININKU YRA M

Pokalbis su JAV gyvenančiu Lietuvos menininku Ray

– Norėčiau pokalbį pradėti nuo čia, kur dabar esame. Kaip atsiradai Filadelfijoje? Kodėl būtent šis miestas?

– Būnant menininku, visada reikia galvoti, kaip uždirbti pinigų. Jei tau pavyko tapti populiariu menininku Niujorke, bus puiku, jei toje viršūnėje išsilaikysi septynerius aštuonerius metus, nes Niujorko meniniame gyvenime viskas labai keičiasi. Gali dirbti su geriausiomis galerijomis, turėti daug užsakymų, bet konkurencija labai didelė, visada privalai galvoti, kad visa tai gali labai greitai pasikeisti. Aš, atvažiavęs į Ameriką, mokiausi iš tokių žmonių kaip Jonas Mekas. Kęstutis Zapkus.

Į Ameriką atvažiavau labai seniai – 1988 m. Kašubos (menininkai Vytautas ir Aleksandra Kašubos – red. past.), K. Zapkus, J. Mekas man buvo pavyzdžiai. Aš juos stebėjau, kalbėjau su tais žmonėmis apie tai, kaip jie gyvena, kaip tvarkosi. Visi kažkuriuo metu buvo investavę į nekilnojamąjį turtą Manhatane, nes jis buvo labai pigus. Kašubos turėjo namą, K. Zapkus – studiją ir namą, J. Mekas – loftą. Tai buvo tie laikai, kai Jacksonas Pollockas, Jurgis Maciūnas ir kiti menininkai taip pat pirkto, nes viskas buvo labai pigu. Žodžiu, jie visi investavo į nekilnojamąjį turtą, kurio vertė su laiku pakilus, labai gerai pardavė. Iš to jie faktiškai ir gyveno, nes, kaip sakiau, iš meno gali pragyventi tik tada, jei labai sekasi.

Vieną dieną tu – žvaigždė, o kitą tavę jau pamiršta. Sėkmės lydimų menininkų ratas yra labai nedidelis. Jų gal koks 150, o visiems kitiems labai sunku pragyventi. Niujorkas brangus, turi uždirbti didelius pinigus, kad padengtum nuomą. Visa tai kelia nemažą stresą. O kai jauti stresą, nes visi laisvas kurti, ar ne? Jei turi šeimą, viskas dar sunkiau.

Visi tie menininkai, apie kuriuos dabar kalbu, galėjo gyventi labai normaliai tik dėl to, kad laiku investavo į nekilnojamąjį turtą ir paskui pardavė. Mes lygiai taip pat atvažiavę, kai tik buvo galimybė, pirkome butą. Tai buvo laikas, kai tas miestas buvo bankrutuojantis. Visi iš mūsų juokėsi, kad mes kažką Manhatane perkame. Visi patardavo pirkti priemiesčiuose, bet mes nenorėjome gyventi priemiesčiuose. Norėjome gyventi mieste. Na, galvojome, jeigu prarasime pinigų, tai prarasime. Tačiau nepraradome. Mes irgi labai gerai uždirbome. Pradžioje gyvenome viename bute, paskui pardavėme, nusipirkome kitą, pardavėme, vėl – kitą. Per tą laiką Manhatanas pasidarė labai populiarus, labai padaugėjo žmonių. Tai, iš vienos pusės, gerai, nes pakilo būsto kaina, ar ne? Iš kitos pusės, buvo stresas, nes jau nebegali eiti šaligatviu, nebegali būti spontaniškas, turi viską labai iš anksto planuoti. Neįmanoma nueiti nei į koncertą, nei į restoraną, nes viskas išpirkta, užsakyta.

Turi pirkti prieš mėnesį ar daugiau, bet iš kur aš žinau, kas bus mėnesio?

Kai pardavėme savo paskutinį butą, pradėjau žiūrėti, kur dar galima gyventi. Aš pats esu visiškai laisvas, galiu gyventi bet kur, bet mano žmona Ina dirba madų industrijos kompanijose Niujorke, tad ji negalėjo toli išvažiuoti.

Taip mes suradome Filadelfiją, kuri yra arti Niujorko ir kurioje anksčiau niekada nesame buvę. Suradau šitą namą – atvažiavome, pamatėme ir pasakėme: perkame. Kol kas Filadelfija nėra labai populiari vieta, bet kainos vis tiek kyla ir, tikiuosi, kada nors nemažai uždirbsiu iš šito namo.

– Dabar kalbi kaip verslininkas, o kaip Tau sekasi kaip menininkui?

– Labai gerai, tik laiko trūksta. Turiu daug idėjų ir visą laiką dirbu. Šiuo metu kuruoju Lietuvos menininkų parodą, kuri bus pristatoma Azijoje ir Amerikoje. Man tai įdomus darbas, nes iki šiol kuratorystė užsiėmiau mažai. Paroda turėtų būti atidaryta Čikagoje kitų metų liepą. Kitas projektas, kurį įgyvendinu su MO muziejumi, – instaliacija prekybos centre „Panorama“. Man tai irgi įdomu, nes jie pasiūlė šią idėją. Įdomi vieta, specifinė, atrodo, nelabai menui skirta, bet įdomu kaip iššūkis. Aišku, tęsiu kai kuriuos senus projektus: tapyba, piešiniai, akrilas, skaitmeninis menas.

– Grįžkime prie tų 150 menininkų. Ko Tau trūko, kad būtum tarp jų?

– Svajoji apie viena, o gauni kažką kita. Mes į Ameriką atvažiavome su turistine viza iš Sovietų Sąjungos. Tarsi iš kito pasaulio. Atvažiavome kaip laukiniai, nežinojome, kas yra bankai, kredito kortelės. Svarbiausias klausimas buvo, kaip šioje sistemoje legalizuotis. Buvo pora galerijų, kurios rodė mano darbus, bet

no darbus pamatė „Wall Street Journal“, „Time Magazine“, „Newsweek“ ir kiti. Kai tapau reikalingas, paprasčiau, kad jie parašytų imigracijos tarnybai, koks aš jiems svarbus. Yra tokia kategorija – *Person of Extraordinary Ability*. Jie visi parašė labai gražius laiškus ir gavau leidimą dirbti.

Taip prasidėjo mano karjera medijos pasaulyje. Tai tikrai labai įdomus darbas, nes dirbau su garsiausiais rašytojais, iliustravau jų kūrinius. Turėjau visišką laisvę ir gerai uždirbau. Iš viso buvo gal 50 žmonių, kurie nuolat sukosi tuose laikraščiuose, ir aš patekau tarp jų. Tai buvo *superinė* iliustruotojo karjera. Tačiau aš niekada nenorėjau būti tik iliustruotojas, bet kai ateidavau į galerijas, galerininkai klausdavo: ko tu iš mūsų nori, juk esi *topinis* iliustruotojas? Taip, aš buvau *topinis* iliustruotojas, bet niekada nepatekau į geriausias galerijas. Taip jau išėjo. Būti menininku irgi yra menas.

– **Mus suvedė jau dvyliktus metus Tavo kuruojamas puikus gatvės meno projektas „MaLonNY“ Marijampolėje. Kaip ten atsiradai? Ir kaip Tavo gyvenime atsirado gatvės menas?**

– Mane prieš dvylika metų pakvietė į Marijampolę ir paprašė ką nors ten padaryti. Nuvažiauvau, vaizdas buvo liūdnas. Aš esu vilnietis. Vilniuje viskas buvo *cool*, ten visko daug vyko. Marijampolėje buvo labai gūdu. Jaunimas bėgo iš Marijampolės į Vilnių ar Kauną. Tikslas buvo padaryti ką nors tokio, kad ir Marijampolėje gyventi būtų *cool*. Kai važinėju po Europą, po mažus Italijos ar Ispanijos miestelius, matau, kad žmonės sėdi kažkur miestelio centre, žiūri filmą, geria vynelį, bendrauja. Sovietų Sąjungoje reikėjo nuo visko dengtis užuolaidomis, slėptis, nebuvo tradicijos burtis. Ir kaip gali ką nors veikti mieste, jei 19–20 val. viskas uždaro? Nėra žmonių, absoliučiai nieko nėra. Taigi, mes galvojome, kaip ištraukti žmones į erdves. Viena mintis buvo – rengiame koncertus gatvėse ir žmonės ateis. O kita – reikia pradėti piešti ant sienų. Žmonėms patinka stebėti, kaip tai gimsta. Juk šiaip tapytojai dirba užsidarę savo studijose ir žmonės mato jau rezultata, bet nemato viso proceso. Mūsų projekte žmonės gali nuolat matyti procesą nuo tuščios sienos iki pabaigto darbo. Atsiranda ryšys tarp menininko ir žiūrovų. Dar mums kilo puiki idėja į projektą įtraukti savanorių, kad jie padėtų menininkams atlikti didžiulį fizinį darbą, nes dažnai reikia užtapyti didžiulius plotus. Nelabai žinau, ar dar kur pasaulyje yra tokių festivalių, kad vietos savanoriai padėtų daryti tuos darbus. Taip mes galime nutapyti labai didelį darbą per penkias dienas, o savanoriai turi galimybę dirbti kartu su kūrėjais iš Niujorko, Londono. Lietuvos jaunimas dabar puikiai kalba angliškai ir supranta, kad savo rankomis keičia miestą, prisideda kaip miesto kūrėjai.

– **Kaip prisikalbinai į Marijampolę atvykti garsių gatvės menininkų?**

– Pradžioje važiavo mano pažįstami ir draugai. Aš žinojau, kad Marijampolė nėra Paryžius ar Niujorkas ir gerų me-

nininkų nebus lengva prisikviesti. Tačiau per dvylika metų mes sukūrėme daugiau kaip 60 darbų, miestas labai pasikeitė ir dabar jau nėra problemos pasikviesti garsių menininkų.

– **Ar jauti, kad šis projektas pakeitė pačią Marijampolės visuomenę?**

– Absoliučiai. Kiekvienais metais Marijampolėje atsidaro naujų kavinių, restoranėlių, galerijų. Mes ją užaugino. Atsimenu, pradžioje labai nedrąsiai rinkosi savanoriai, o dabar jau nebegalime visų norinčių priimti. Jie grįžta per festivalį į Marijampolę iš Vilniaus, Kauno. Kiekvienais metais po festivalio rengiame darbų pristatymus visuomenei. Pradžioje ateidavo vos keli žmonės, savanorių tėvai ar draugai, o dabar renkasi minios. Minia būna tokia, kad priešiniui nebeįmanoma prieiti. Užsiauginome savo publiką. Gera, nes matau, kad ne veltui dirbome.

– **Pakalbėkime apie Ukrainą. Juk galima sakyti, kad ir „MaLonNY“ prasidėjo nuo Ukrainos. Šį projektą inicijavo buvęs Lietuvos ambasadorius Ukrainoje Algirdas Kumža.**

– Taip, tiesa. Aš rengiau parodą Kyjive ir ten susipažinau su tuomečiu Lietuvos ambasadoriumi Ukrainoje A. Kumža. Susidraugavome. Vėliau pakviečiau jį į savo gimtadienį Jamaikoje.

Man atrodo, kad jis tuomet jau buvo baigęs savo kadenciją ir pradėjęs dirbti „Arvi Group“ Marijampolėje. Į Jamaiką atvyko daug menininkų iš Niujorko, Londono. Visiems labai patiko kūrybos atmosfera Jamaikoje ir A. Kumža sako: gerai, kitais metais kviečiu visus į Marijampolę. Tada pradėjome galvoti, ką mes veiksime Marijampolėje, nes tik atvažiuoti ir *baliavoti* nelabai gerai. Reikia kaip nors įprasminti tą buvimą ir tada gimė „MaLonNY“ idėja. Tikrai, jei nebūčiau atsiradęs Kyjive, nebūčiau sutikęs A. Kumžos, šio projekto nebūtų.

– **Dabar, atvykdamas tapyti į Ukrainą, gražini skola? 😊 Su kokia nuotaika ir nuostata vyksti į Ukrainą karo metu?**

– Kaip menininkas, aš suprantu, kad galima aukoti pinigų ir visa kita, bet labai svarbu parodyti, kad Vakarų pasaulis nebijo atvažiuoti karo metu – kurti ir bendrauti. Man atrodo, kad ukrainiečiams tai labai svarbu ir kartais tai gali duoti daugiau nei pinigai. Todėl man buvo svarbu nuvažiuoti ir būti ten šiuo nelengvu metu. Praėjusiais metais tapėme Lvive, o šiais metais – Septyckio mieste, kuris yra gana saugioje zonoje,

netoli Lenkijos sienos. Aš bijočiau važiuoti į kolką Charkivą, bet jei pasakytum, kad reikia, tikriausiai važiuočiau. Ten galėtume tapyti slėptuves – tai irgi galėtų būti geras projektas.

– **Ar nebuvo sunku menininkų prisi-
kviesti į Ukrainą?**

– Ukrainos projektas vyksta iš karto po festivalio Marijampolėje, todėl nelengva surasti menininkų, kurie galėtų atvykti dviem savaitėms. Juk visi turi kokių nors kitų projektų, užsakymų, išpareigojimų, šeimas. Arba tada jiems reikia daugiau mokėti, o to mes negalime. Aišku, buvo atsisakusių važiuoti dėl to, kad ten vyksta karas, bet jie pasakui gailėjosi. Tačiau buvo ir tokių, kurie labai norėjo važiuoti. Štai ir dabar sutikau vieną menininką, kuris jau yra kūręs instaliacijų Ukrainoje ir sako, kad bet koku atveju ten važiuotų. Taigi vienas menininkas kitiems metams jau yra. Po šių metų mūsų projekto Septyckyje tapytojai sakė, kad jiems buvo labai įdomu kurti tokioje kultūrinėje dykvietėje. Tikrai daugiau prasmės nei, tarkim, kokiame Lvive, kur ir taip daug visko vyksta. Čia aš matau analogiją su Marijampole, apie ką jau pasakojau. Beje, Marijampolė ir Septyckis yra miestai partneriai – čia viskas gražiai susijungia. Kai tapant Septyckyje prieina žmonės ir sako, kad pagaliau jų mieste atsirado spalvų, dėkoja su ašaromis akyse, supranti, ką ir kodėl čia darai.

– **Kaip apskritai amerikiečiai menininkai žiūri į situaciją Ukrainoje? Ar kalbatės apie tai?**

– Tikriausiai turėčiau atsiprašyti, bet manau, kad amerikiečiams tai išvis nesvarbu. Ir nesvarbu, ar tu menininkas, ar ne. Miestuose, kur didesnės ukrainiečių bendruomenės, jų demonstracijos šiek tiek atkreipia amerikiečių dėmesį. Prie jų prisijungia baltarusių opozicininkai, aišku, lietuviai. Tačiau ten, kur jų nėra, amerikiečiai nesupranta, kas Ukrainoje vyksta, ir jiems tai neįdomu. Jiems jokie skirtumo, kas ir dėl ko kariauja, kas ką užpuolė, kas laimi ar pan. Nors kai kuriuose miestuose tikrai pamatysi gana daug kabančių Ukrainos vėliavų. Tik nežinia, ar tie žmonės ukrainiečių kilmės, ar amerikiečiai, ar kokios kitos tautybės. Amerika jau daug kartų buvo įsitraukusi į absoliučiai nereikalingus karus Vietname, Irake, Afganistane ir dėl to amerikiečiai nenori į tai veltis. Nors man atrodo, kad į šį karą kaip tik reikia įsikišti. Tai labai liūdina.

ENAS

Bartkumi

jos negalėjo manęs legalizuoti. Reikėjo ieškotis darbo kokioje nors kompanijoje, kuri padengtų žaliają kortą. Aš esu baigęs grafiką ir pradžioje galvojau, kad gal gausiu darbą kaip dizaineris, bet, ačiū Dievui, negavau. Tada nuėjau pas „New York Times“ meno direktorių, parodžiau savo darbus ir jam patiko. Taip pradėjau dirbti iliustruotoju „New York Times“. Vėliau ma-

TAI TIKRAI LABAI ĮDOMUS DARBAS, NES DIRBAU SU GARSIAUSIAIS RAŠYTOJAIŠ, ILIUSTRAVAU JŲ KŪRINIUS. TURĖJAU VISIŠKĄ LAISVĘ IR GERAI UŽDIRBAU.

Kalbino Lina Simutytė

Raminta Juozapavičiūtė-Maivyda – iš Šiaulių kilusi jaunosios kartos dailininkė, iliustruotoja ir grafikos menininkė, dalyvavusi dešimtyse grupinių ir surengusi daugybę asmeninių parodų. Maivydos kūrinuose šiuolaikinio pasaulio atspindžiai organiškai susijungia su mitologijos ir folkloro elementais, o mistiškos, fantastinių savybių turinčios būtybės apsigyvena buitės ir kasdienio gyvenimo scenose. Sostinėje gyvenanti menininkė šiuo metu ruošiasi dar vienai asmeninei parodai – „Shapeshifting“. Šiauliuose, nepriklausomoje meno projektų erdvėje „Garažas“, gruodžio 20 d. atveriamą Maivydos darbų parodą lankytojus kvies susipažinti su laukiniais ir prijaukintais žvėrimis, prisiliesti prie amžinųjų upių gyvačių, žemės dumblo, blyškios mėnesienos ir drauge patirti „viską, kas keičiasi, mainosi, auga, byra“. Naujausios dailininkės parodos tyrinėjimų objektas – laikui ir taisyklėms nepavaldi ragana, kurios nevaržo jokie narvai, virvės ar stereotipai.

GRAFIKOS MENININKĖ RAMINTA MAIVYDA: IŠTRINTI RIBĄ TARP REAL

– Naujausius savo kūrinius netrukus pristatysi Šiaulių meno erdvėje „Garažas“. Svarbu paminėti, kad čia eksponuojami Tavo darbai atlikti risografijos technika. Papasakok apie tai daugiau – kodėl būtent risografija geriausiai perteikia parodos centre atsidūrusias šiuolaikinių ritualų, raganystės temas? Kuo ši technika pranašesnė už kitas, anksčiau Tavo išmėgintas?

– Risografijos spauda susidomėjau dėl jos ryškių ir unikalų spalvų – nuo neoninių, fluorescencinių iki nešvarių pastelinių ar net sidabrinių ir auksinių. Tokių atspalvių neįmanoma išgauti jokiais kitais standartiniais spaudos būdais, nei skaitmenine, nei ofsetine spauda. Dėl specifinio risografo spausdinimo būdo, kai spalvos sluoksniu-

amos, kiekvienas spaudinys tampa pusiau unikalus – dėl nenuspėjamų tekstūrų ir persidengiančių atspalvių. Atidavus kūrinių spaudai, smalsu išvysti, kaip atrodys visada netikėtas galutinis rezultatas. Įdomu ir tai, kad risografijos techniką menininkai pasitelkė kaip vizualinę priešpriešą komerciniam menui ir tokio pobūdžio žurnalams. Ši spauda tiek savo estetika, tiek technologijos kaštais suteikė laisvę kurti nepriklausomai ir leisti eksperimentinius leidinius – zinus. Risografija galiausiai tapo ne tik įprastos spaudos alternatyva, bet ir kultūrinio judėjimo. Su šia technika artimiau susipažinau ir ją išbandžiau šaunioje risografijos spaustuveje Kaune „Hands on Press“. Tuomet supratau, kad tokie ryškiai, principingai ir atsikratinčiai stereotipų, taisyklių būtybei kaip ragana atskleisti risografija tobulai tinka.

Kūryba man visada siejosi su raganystėmis. Net žodžius „kurti“ ir „burti“ skiria vos viena raidė – ir noriu tikėti, kad neatsitiktinai. Kūrėjas pasitelkia vaizduotės galią kurti meno kūrinius, galinčius plėsti ir keisti tiek jo paties, tiek žiūrovo sąmonę. Raganos juk simboliškai daro tą patį – savo burtais vieną realybę keičia kita.

– Turbūt kiekvienas, bent kartą apsilankęs vaizdo menininko Luko Vigelio įkurtame „Garaže“, pritaro, kad tai ypatinga, toliau nuo Šiaulių centro, dviejuose sujungtuose garažuose veikianči meninė erdvė. „Garažas“ atviras eksperimentams: čia pristatomos tapybos, grafikos, fotografijos, vaizdo meno ir instaliacijų parodos, vyksta filmų peržiūros, koncertai, įvairūs neformalūs pokalbiai ir pan. Kuo Tau ar-

tima „Garažo“ aplinka ir kodėl būtent čia nusprendei surengti savo asmeninę parodą?

– Būtent „Garažo“ išskirtinumas ir neformalumas man pasirodė labai tinkama pastogė mano kuriamoms raganoms ir būtybėms. Ši vieta suburia nepriklausomus šiuolaikinius menininkus, kuriančius drąsia meno kalba, nebijančius eksperimentuoti, pasidalyti alternatyviu pasaulio suvokimu. „Garažo“ idėjos ir pogrindžio atmosfera darniai susisieja su mano kūryba. Tokia vieta labai reikalinga Šiauliuose, todėl džiaugiuosi šia iniciatyva.

– Parodos pristatymui skirtame pranešime teigi, kad savo kūryba tyrinėji simbolinę raganos reikšmę šiuolaikinės visuomenės kontekste. Interpretuodama raganos sąvoką grafinėmis priemonėmis, dabartinio pasaulio detales supini su folkloro elementais taip, kad žiūrovas, susitapatinęs su raganomis, atkurtų ryšį ne tik su senąja mitologija, bet ir pačiu savimi. Ką Tau – tiek kaip menininkei, tiek kaip žmogui – suteikia folkloro, mitologijos, pasakiškų siužetų tyrinėjimas?

– Tyrinėdama folklorą, mitologinius ir pasakiškus siužetus ir raganos vaidmenį juose, pastebiu, kad ragana pati atranda tuos, kurie jaučiasi kitokie, ieško atsakymų į egzistencinius klausimus, vidinės stiprybės judėti pirmyn ir įveikti kliūtis. Ragana įkvepia drąsiai pažvelgti į savo baimes, nesaugumo jausmą, išsilaisvinti iš savo paties ar kitų kuriamų įsivaizduojamų pančių. Raganos simbolis aktualus visais laikais – kiekvienoje kartoje ji atgimsta vis kitokia, bet niekada neišnyksta.

JUOZAPAVIČIŪTĖ- YBĖS IR FANTAZIJOS

– Neseniai startavusioje TV laidoje „Tekstų pokeris“ kaip tik diskutavome apie kultinį Jurgos Ivanauskaitės romaną „Ragana ir lietus“. 1993 m. pasirodžiusi knyga sukėlė skandalą, Vilniaus savivaldybės Etikos komisija uždraudė romaną kaip antikrikščionišką ir neatitinkantį tautos etinių vertybių. Laidoje aptarėme ir tai, kad raganos buvo ir tebėra siejamos su neigiamomis, net velniškomis savybėmis. Diskutavome, kokiais bruožais pasižymi šiuolaikinės raganos. Kaip Tu atsakytum į šį klausimą?

– Manau, kad šiuolaikinė ragana – ne pabaisa, bet nepriklausomybės, išlikimo ir išminties simbolis. Tačiau ragana visais laikais yra personažas, kuris šokiruoja ir verčia apsvaistinti nusistovėjusias taisykles ir normas. Galbūt todėl kyla neigiamų nuostatų? Juk tai, kas verčia išeiti iš komforto zonos, dažnai pirmiausia sukelia norą atmesti. „Ragana ir lietus“ ir kiti J. Ivanauskaitės romanai buvo mano paauglystės mėgstamiausi skaitiniai – knygų personažus siejau su raganomis – nepriklausomomis, savarankiškomis, smalsiomis ir nebijančiomis kelti nepatogiu, giliu klausimu.

– Šiuolaikinėje literatūroje pastebima savotiška magiškojo realizmo banga. Folkloro motyvų gausu Kotrynos Zylės romane „Mylimi kaulai“, Ievos Dumbrytės romane „Negrįžtantys“, Jurgos Tumasonytės novelių romane „Naujagimiai“. Ką tik pasirodė debiutinis Gabijos Plukės romanas „Vasara, pasaulio pabaiga“, kuriame vaizduojami senovės dievai ir deivės, o veiksmas vyksta žinomose Vilniaus vietose. Literatūros tyrinėtojai kelia klausimą, kodėl magiškas realizmas tapo toks populiarus. Galbūt magija, stebukliniai motyvai šiandiniame įtampose kupiname pasaulyje gali veikti netgi kaip terapija? Ar panašių tendencijų pastebi ir dailės, vaizduojamojo meno srityje? – Turbūt vaizduojamajame mene magiškojo realizmo motyvai gajausi, nes piešti pasaulį realistiškai, toks, koks jis yra, tampa nebe taip svarbu, o ir ne taip įdomu. Magiškąjį realizmą labai mėgstu, tai tarsi pakaso smegenis. Kai netikėtai išvysti stebuklinių siužetų, daiktų ar būtybių ten, kur jų, atrodo, neturėtų būti, tai išlaisvina ir leidžia į griežtą realybę dirstelėti smagesniu, naivesniu žvilgsniu, tarsi kitu rakursu. Nežinomybė, kas nutiks, gali labai bauginti, bet šią baimę galima įveikti žaidžiant su savo vaizduote. Panašios stilistikos motyvų vaizduojamajame mene pastebiu šiuolaikinių

Lietuvos autorių: Živilės Žvėrūnos, Gabrielės Gudaitytės, Jolitos Online, Daukantės, Akvilės Magicdust, Teklės Ūlos Pužauskaitės-Jakučionės ir daugelio kitų – darbuose.

– Parodos pavadinimas „Shapeshifting“ lietuviškai skambėtų kaip „Formos keitimas“. Raganos, be visų joms priskiriamų bauginančių savybių, kaip ir kitos mitologinės būtybės, gali keisti savo formą: transformuotis, įsikūnyti į daiktus, gyvūnus, gamtos stichijas. Ar ruošdamasi parodai pagalvojai, kokių antgamtiškų savybių norėtum įgyti pati? – Mane nuo pat vaikystės intrigavo knygų, filmų, serialų istorijos, kuriose realistiško pasaulio veikėjai turi tik jiems žinomų slaptų galių. Pavyzdžiui, Sabrina Spellman (žymus popkultūros personažas iš komiksų ir serialų) yra paprasta moksleivė, gyvenanti kasdienį gyvenimą kaip ir visi paaugliai, tačiau turinti paslaptį – yra kilusi iš raganų šeimos. Kartais pagalvoju, kad norėčiau turėti tokių šiuolaikiniame pasaulyje gyvenančių modernių raganų galių – kaip paauglystėje žiūrėtame seriale „Charmed“ – sustabdyti laiką arba žvilgsniu judinti objektus. Daiktus akimis kilnoti mokėjo ir vaikystėje man labai patikusio anglų rašytojo Roaldo Dahlo knygos veikėja Matilda.

– Formos keitimo, prisitaikymo prie nuolat kintančių sąlygų, gebėjimo vienu metu atlikti kelis darbus, derinti skirtingas savybes – ne tik raganoms, bet ir kiekvienam kuriančiam praverčiantys bruožai. Šiuolaikiniai menininkai kasdien mokosi vadybos, komunikacijos, biurokratinės kalbos, paraiškų

rašymo, socialinių tinklų valdymo ir daugybės kitų dalykų. Papasakok, kaip Tau sekasi suderinti šiuos skirtingus kūrėjos vaidmenis. Kas kelia didžiausią malonumą, o kas labiausiai vargina?

– Šiuolaikiniame pasaulyje labai svarbu turėti įvairių igūdžių ir gebėti dirbti daug skirtingų darbų. Todėl dažnas menininkas ne tik kuria, bet ir atlieka daug iš pirmo žvilgsnio tiesiogiai su kūryba tarsi nesusijusių darbų. Stengiuosi lavintis, plėsti savo žinias, jog prireikus galėčiau transformuotis taip, kad prisitaikčiau ir išgyvenčiau.

Žinoma, labiausiai patinka pasinerti į kūrybą ir likti tik su ja, kai nežinai, kur nuves minčių vingiai ir pieštukas. Labiausiai išvargina socialinės medijos – kai dėl tokio milžiniško informacijos srauto pradeda klaidingai atrodyti, kad esi kūrėjas tik tiek, kiek įrašų įkėlei. Tačiau tikiu, kad jeigu iš ten retkarčiais dingsi, nebūsi niekuo prastesnis menininkas. Kartais man smagu tiesiog išeiti paklaidžioti po miškus su savo šunele ir įsivaizduoti, kad esu pirmųjų laikų laumė ar ragana, tyrinėjanti augalus ir žvėrelius.

– Nors šiuo metu gyveni Vilniuje, esi kilusi iš Šiaulių. Šiomet Šiaulių miesto savivaldybė Tau skyrė jaunojo menininko stipendiją. Saulės miestu vadinami Šiauliai man yra vieta, į kurią visada gera sugrįžti, stebėti, kaip kinta ir vis labiau klesti miestas, o ten gyvenantys bendraamžiai, mūsų kartos menininkai, palaiko nenutrūkstamą kultūrinio gyvenimo pulsą. Koks Tavo santykis su Šiauliais? Kaip vertini šio miesto pokyčius?

– Šiauliai tikrai pasikeitė ir tapo ryškesni nuo tada, kai juose gyvenau. Augdama ir kurdama Šiauliuose svajodavau, kaip keliausiu po pasaulį, tyrinėsiu kitus miestus, šalis ir skirtingas kultūras. Tačiau vėliau, jau daug pakeliavusi, pamačiau, kad kūryba simboliškai vis parveda į gimtąjį miestą. Smagu čia sugrįžti ir su kitais pasidalyti savo tyrinėjimais, sukauptu kūrybos derliumi. Už tai esu dėkinga Šiaulių jaunesiems menininkams, kurie pakviečia ir draugiškai priima į organizuojamas parodas ir renginius. Nors paauglystėje jausdavausi nerandanti savo vietos mieste, dabar čia visada esu laukiama.

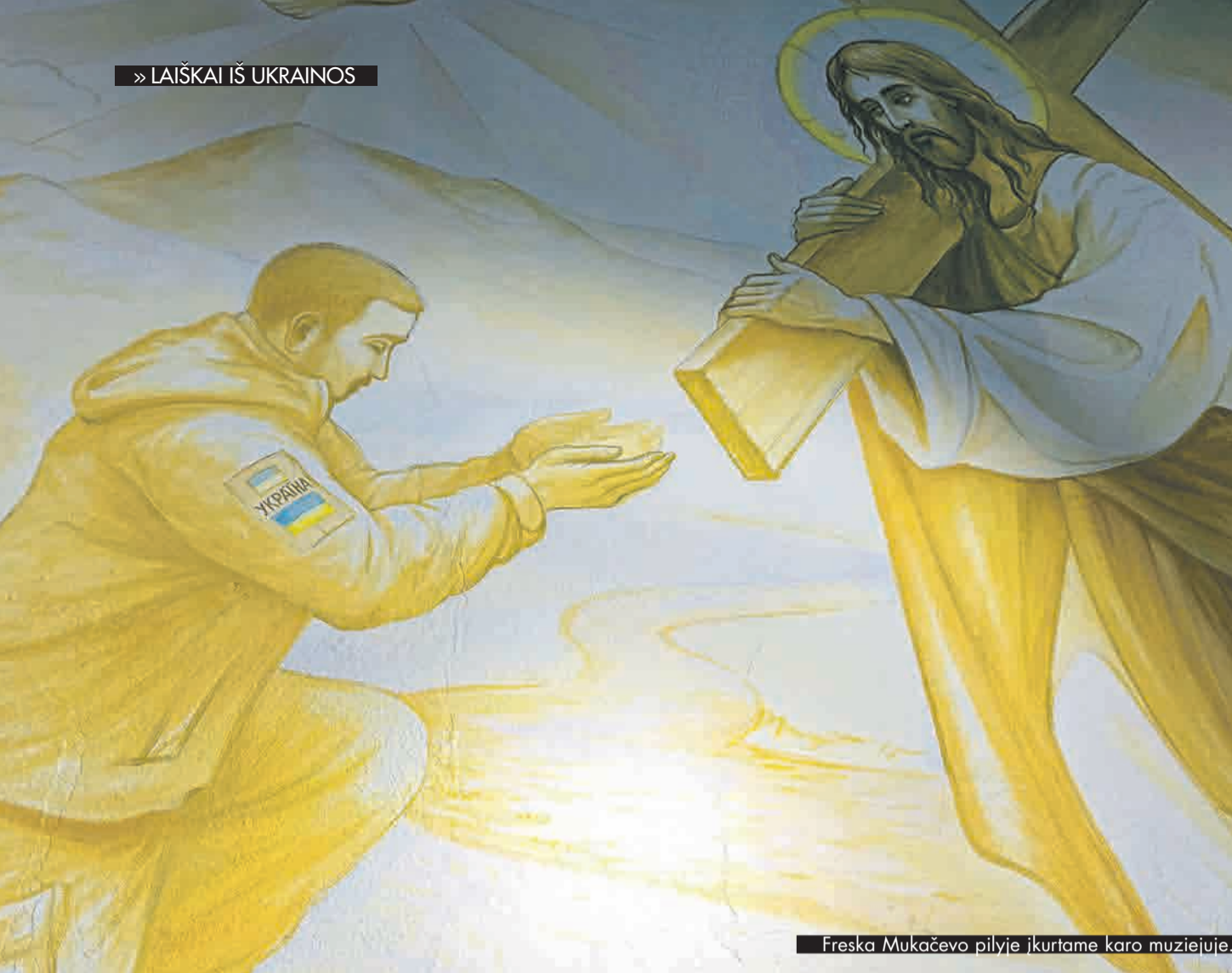
– Įdomu, kad esi ne tik aktyvi įvairių kūrybinių dirbtuvių, muzikos ir meno festivalių dalyvė, bet ir pati vedi edukacijas, į kurias susirenka skirtingo amžiaus žmonės. Kažkur skaičiau, o gal girdėjau, kad iš šimto vaikų, pradedančių lankyti dailės pamokas, į klausimą, ar mokate piešti, beveik visi atsako, kad moka. Iš tiek pat suaugusiųjų, pradedančių piešti, dauguma atsako, kad nemoka. Kodėl, Tavo manymu, taip nutinka?

– Kartais pasiilgstu to vaikiško entuziazmo, kai pieši spontaniškai ir nebijai suklysti, eksperimentuoti, o kiekvienas kūrinys būna unikalus ir netikėtas, nesurežisuotas nei teisingos kompozicijos, nei spalvų, būdingų profesionaliajam menui. Net suaugę dailininkai, piešiantys vaikų stiliumi, daro tai profesionaliai ir suaugėliškai, nes vaikiško naivumo neatkartoja. Turbūt dauguma suaugusiųjų teigia, kad piešti nebemoka, nes jau per daug žino, ir taip apsiriboja: pradeda save kritikuoti manydami, kad neturi talento, lyginasi su kitais, geriau piešančiais, arba paprasčiausiai nebeturi tam laiko. Jie įsivaizduoja, kad piešimas skirtas tik vaikams arba profesionaliems dalininkams. O be reikalo! Juk būtent žmogus, kuriam piešimas nėra karjera, gali labiausiai atsipalaiduoti – jam nieko nereikia įrodyti. Piešimas gali būti terapija, koncentracijos lavinimas arba tiesiog smagus laisvalaikio žaidimas.

Pati stengiuosi tą vaikišką naivumą pažadinti kitomis meno formomis, kuriomis kurti sakau nemokanti, panašiai, kaip kiti sako, kad nemoka piešti. Pavyzdžiui, groti muzikos instrumentu. Atradau *moon drum* (liet. mėnulio būgnas), kuriuo įmanoma groti net ir nieko neišmanant apie muzikinę kūrybą. Tada bent truputį atgaivinu tą vaikišką kūrybos laisvę, nes juk nebūtina niekam demonstruoti, kaip groju, – galiu eksperimentuoti, žaisti ir pasilikti tai tik sau.

– Įsivaizduoju, kad kiekviena nauja paroda jos autoriui yra tarsi tam tikros kūrybos kelio atkarpos stotis, savotiškas finišas. Kaip pati apibūdintum šią įveiktą kūrybos distanciją, skiriančią naujausią parodą nuo paskutinės?

– Iki šios parodos mano darbuose vyravo žemiškos, nugesintos spalvos. Išsikėliau tikslą atsiplėsti nuo įprastos paletės ir kūrinius išreikšti man naujomis, ryškiomis, transcedentinėmis spalvomis. Jos savaime paskatino tyrinėti gilesnes, nežemiškas formas ir idėjas – pažįstamą žmogaus figurą transformuoti į kolką nors ateivių, raganoms į kompaniją pakviesti daugiau pagalbininkų būtybių (galbūt tai tos pačios raganos, tik pakeitusios formą?) ir pamažu vis labiau trinti ribą tarp realybės ir fantazijos.

Freska Mukačevo pilyje įkurtame karo muziejuje.

DEŠIMTASIS LAIŠKAS IŠ UKRAINOS: KAIP PER KARĄ

Tekstas ir nuotraukos Tomo Ivanausko

Š iandien yra lapkričio 20-oji. Esu Užhorode, Užkarpatėje. Tai vienintelis miestas Ukrainoje, kuriame nėra komendanto valandos. Nors sirenos vis tiek kaukia. Šis regionas labai glaudžiai susijęs su Lietuva. Šalia Užhorodo esančio Mukačevo pilį pastatė ir joje mirė Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino anūkas Teodoras Karijotaitis. Pilies direktorius su pasididžiovimu aprodė jam skirtą salę, kurią atidarė Alfredas Bumblauskas. Mukačeve gimė perkusininkas Arkadijus Gotesmanas. Užhorodo pilyje paminėjome Mikalojaus Konstantino Čiurlionio jubiliejų, parodėme dokumentinį Vytauto V. Landsbergio filmą „Debesų laivu“, atidarėme Stasio Eidrigevičiaus teatro plakatų parodą, Užkarpatės choras lietuviškai atliko Lietuvos himną ir M. K. Čiurlionio harmonizuotų lietuvių liaudies dainų. Buvo puiki šventė, dar kartą parodžiu-

si, kaip mūsų kultūra reikalinga Ukrainai tokiu sunkiu metu.

Šiandien – lapkričio 28-oji. Svarbi diena Ukrainos teatro pasauliui, nes trijų dienų vizito į Kyjivą atvyko vienas geriausių ir įtakingiausių šiuolaikinio teatro režisierių, festivalio „Wiener Festwochen“ meno vadovas Milo Rau. Jo susitikimas-diskusija su Ukrainos teatro bendruomene, kurioje taip pat dalyvavo kompozitorius, šiuolaikinės operos „Opera Aperta“ įkūrėjas Ilija Razumeika, režisierė Tamara Trunova ir kariaujanti režisierė Olena Apčel, vėliau buvo pavadinta tribunolu. Iš tiesų buvo šiek tiek neįjauki sėdėti ir klausyti, kaip O. Apčel „apšviečia“ M. Rau apie „geruosius“ rusus, su kuriais režisierius nemažai bendrauja, ir apie Ukrainos kolonizaciją, į kurią Europai yra nusišvilpti. M. Rau po susitikimo pripažino, kad dėl tokių pokalbių ir egzistuoja diskusijos. Ir pridūrė: norint suprasti, kas šiuo metu vyksta Ukrainoje, būtina joje apsilankyti.

Šiandien – lapkričio 29-oji. Iš Kyjivo išvažiavau anksti ryte, pokštin priešraketinei gynybai. Beveik ant kiekvieno didesnio tilto stovėjo mobiliosios karių grupės su kulkosvaidžiais ir laukė atskrendančių dronų. Dažnai pagalvoju, kad aš irgi norėčiau pašaudyti dronus arba bent jau pabūti šalia ir pažiūrėti, kaip tai vyksta. Jau būdamas Lvive sužinojau, kad vienas dronas pataikė visai šalia bičiulio Bohdano namo, su kuriuo prieš porą mėnesių rengėme Oskaro Koršunovo spektaklio „Miegantys“ kostiumų parodą Lvive. Ačiū Dievui, jam ir jo šeimai nieko nenuitiko, bet namai atrodo kaip po karo. Dabar šį posakį reikėtų keisti: kaip per karą.

Kyjivas, kaip ir beveik visa Ukraina, jau kurį laiką didžiąją paros dalį praleidžia be elektros, o kai kuriuose rajonuose nėra ir šildymo. Gatvėse burzgia generatoriai, o namuose jauku – su žvakutėmis daugiau romantikos. Tiek politikai, tiek analitikai pripažįsta, kad Ukraina išgyvena sunkiausius mėnesius nuo karo pradžios. O dar tie korupcijos skandalai, nekeliantys pasiikėjimo Ukrainos valdžiai nei patiems ukrainiečiams, nei pasaulyje. Tačiau mes visada kartu iki pergalės! Šlovė Ukrainai!

Mukačevo pilis.

T. Karijotaičio memorialinis kambarys Mukačevo pilyje.

Stasio Eidrigevičiaus plakatų paroda Užhorodo pilyje.

2025.10.16–2026.03.01

Varpai ir potronkos

www.cac.lt

ŠIUOLAIKINIS MENAS
MILITARIZACIJOS
AKIVAIZDOJE

Šiuolaikinio meno centras, Vokiečių g. 2, Vilnius

Organizuoja

ŠMC

GOETHE
INSTITUT

Partneriai

TRADICINIAI MOKSLAI

LKI

Informacinis partneris

LRT

Rėmėjai

DUVENTA

TECHNIKA

ŠMC ir Sąjūdių taryba
rėmėjas

reefo

Paroda yra projekto
„Bendradarbiavimo
aspektai“ dalis

FUNDAMENTAL: ŽENGTI DR

Saulės Peikuskaitės nuotr.

Rašė Toma Vidugirytė

Fundamental – vardas, vis dažniau skambantis Lietuvos elektroninės muzikos scenoje. Tai jauno kūrėjo Domo Brazulevičiaus pseudonimas. Domas yra ne tik elektroninės muzikos kūrėjas, bet ir prodiuseris, didžėjus ir kompozitorius, kuriantis muziką reklamoms ir filmams. Domą nuo pat penktos klasės lydi nenugalimas smalsumas, susijęs su elektronika ir garsu. Šiandien jis kuria elektroninę muziką, prodiusuoja kitus atlikėjus, dirba su garso dizainu ir leidžia savo darbus Lietuvos ir užsienio leidyklose. Pakalbinome Fundamental apie jo kelią į muziką, savito skambesio paieškas ir drąsą žengti pirmyn.

– Viename iš interviu esi sako, kad Tavo pseudonimas nieko nereiškia, t. y. nebuvo kokios nors potekstės – tiesiog gerai skambėjo. Kaip dar planavai pasivadinėti ir ką norėtum, kad Tavo klausytojams šis pavadinimas reikštų?

– Kaip ir minėjau tame interviu, per daug negalvojau apie pavadinimą, tačiau man patiko, kad žodis „fundamentalus“ reiškia esminis, solidus. Noriu, kad klausytojams jis taip ir skambėtų – kaip solidus garsas, kuris, tikiuosi, bėgant laikui, taps esminis.

– Esi elektroninės muzikos kūrėjas, prodiuseris, didžėjus, kompozitorius, kuri muziką reklamoms... Kuri veikla Tau labiausiai patinka? Kuri artimiausia ar geriausiai sekasi?

– Manau, kad viena veikla papildo kitą. Negalėčiau būti tik didžėjus, nes labai mėgstu kūrybą ir ilgas valandas studijoje – be to tiesiog negalėčiau gyventi. Tai tarsi sveika priklausomybė, kuri ne kenkia, o padeda. Kurti muziką reklamoms, filmams ar prodiusuoti atlikėjus taip pat įdomu ir leidžia šiek tiek pailsėti nuo tradicinės kūrybos. Akademinės kompozicijos pagrindai man praverčia tiek grojant kaip didžėjui, tiek kuriant studijoje.

– Kaip skiriasi kūrybos procesai?

– Manau, yra skirtumas tarp kūrybos sau ir kitiems, tačiau man patinka kurti abiem kryptimis – negalėčiau apsiriboti vienu žanru ar stiliumi. Jei reikėtų taip apsiriboti, greitai nueičiau dvasinio ubagavimo keliu.

– Interviu esi sako, kad tėtis ir senelis buvo didžėjai, o mama klausė daug muzikos ir tarsi perdavė Tau tą meilę. Nebuvo kitos srities, kuri trauktų? Kodėl vis dėlto pasirinkai kurti muziką profesionaliai ir studijuoti kompoziciją?

– Buvo ir kitų dalykų, kurie domino. Visada mėgau medį ir dirbti su juo. Ateityje, kai būsiu žilas, norėčiau turėti savo dirbtuves ir vakarais, po darbo studijoje, prisėsti prie medžio darbu. Vis dėlto manau, kad kūryba yra nulemta – jei jau lemta, tai tuo ir gyveni, daug negalvodamas, kas būtų, jeigu būtų.

AŠIAIS ŽINGSNIAIS PIRMYN

– Studijavai Vilniaus Juozo Tallat-Kelpšos konservatorijoje, o dabar Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje studijuoji elektroninės muzikos kompozicijos magistrantūroje. Ką davė ir dabar dar duoda studijos?

– Studijos duoda tiek, kiek pats pasiimi. Konservatorijoje turėjau garbės mokytis pas prof. dr. Ričardą Kabelį, kurio žinios pakeitė mano požiūrį tiek į akademinę, tiek į elektroninę muziką – ypač gilinant žinias minimalizmo žanre. Turėjau nuostabią harmonijos mokytoją Aušrą Dargienę, kuri man iki dabar yra autoritetas. Vis dėlto dabar esu akademinėse atostogose. Manau, akademija yra gerai, kai dar nežinai, ko tiksliai nori, o aš puikiai žinau jau nuo dvylikos metų, todėl siekiu savo tikslų, o ne apsikabinęs medį ieškau savęs. Man puikiai sekasi – turiu darbo studijoje, kūryba einasi gerai, grojimo netrūksta. Todėl manau, kad sėdėti studijoje man dabar yra daug naudingiau nei akademijoje.

– Pradėjai kurti labai jaunas ir atrodo, kad labai užtikrintai ėjai muzikos keliu. Iš kur šis užtikrintumas ir pasitikėjimas savimi?

– Manau, sunkiai dirbti ir siekti savo tikslo išmokau iš tėčio, nes kasdien matydavau, kaip jis dirba ir galiausiai pasiekia rezultatų. Buvau taip auklėtas, kad iš gyvenimo reikia imti maksimumą. Nemėgstu tinginių ir nesu prantu, kodėl žmonės bijo sunkaus darbo ir jo saldžių vaisių – juk tai vienintelis kelias į sėkmę. Vien talento neužtenka. Kalbant apie pasitikėjimą savimi – jį irgi įgyji dirbdamas. Tave pastebi žinomi žmonės ir tai suteikia stimulo kurti toliau. Labai malonu, kai tavo kūrinius groja gerbiami atlikėjai – ne tik iš Lietuvos, bet ir iš užsienio. Nemėgstu žodžio „motyvacija“ – iš esmės viskas gerai, bet tai tik parodo, kad esi ten, kur turi būti. Visa kita yra sunkus darbas – motyvacija baigsis, o kurti reikės toliau.

– Esi minėjęs, kad dabartiniame pasaulyje reikia išūlumo, veržlumo ir drąsos, kad Tave pastebėtų. Kaip ug-

dei šias savybes? Kaip kitiems drąsiau siekti savo tikslų?

– Manau, kad išūlumas yra ir būdo, ir aplinkos dalykas. Jo reikia, nes kitaip tavęs niekas nepastebės. Vos tik atvažiavęs į Vilnių pradėjau ieškoti pažinčių, galimybių groti, pasirodymų ir stengiausi lįsti visur, kur įmanoma. Kaip kitiems drąsiau siekti tikslų? Ne manau, kad egzistuoja universali formulė. Tiesiog nereikia bijoti. Reikia dirbti ir žengti drąsiais žingsniais pirmyn. Geriau pabandyti ir suklysti, nei gyventi baimėje nieko nepabandžius. Svarbu neklausyti, ką kalba kiti, – tiesiog daryti, daryti, daryti.

– Pasakojai, kad vos penkiolikos išleidai EP pas Marių Adomaitį-Ten Walls. Kaip sekėsi dirbti su juo? Ko išmokai iš žinomo prodiuserio?

– Dirbti nebuvo sunku – mūsų darbo tempas sutapo. Parengdavau kūrinių ir iškart siūsdavau, o po poros valandų jau gaudavau *suvedimą* ir pasiūlymą išleisti jį pas Marijų. Iš Marijaus išmokau giliau žiūrėti į muziką, jos garso estetiką ir savo skambesio paieškas. Kai buvau vos penkiolikos, tai man buvo puikus įrodymas, kad einu teisingu keliu ir turiu judėti toliau.

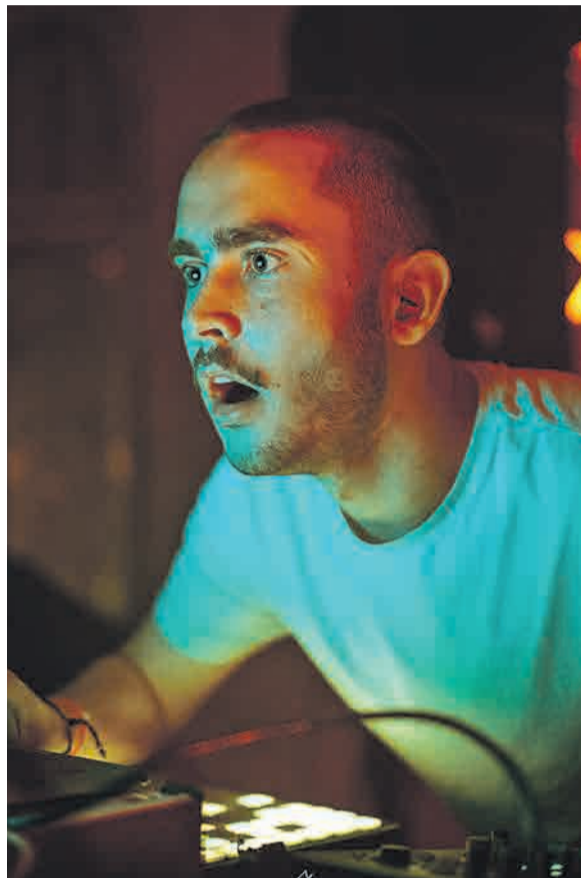
– Į ką lygiuojiesi? Kas Tavo autoritetai, pavyzdžiai ir įkvėpimas?

– Mane dažnai įkvėpia ne muzikos pasaulio žmonės, o dizaineriai, kino ar teatro režisieriai arba šiaip gyvenime sutikti įdomūs žmonės. Kalbant apie autoritetus, šiuo metu man garso, estetikos ir kokybės autoritetas yra Andrius Kauklys. Jam dažnai nusiunčiu savo kūrinių ir visada gaunu malonių naujienų, stimulo kurti toliau ir ieškoti. Einant laikui autoritetai keičiasi, bet pagrindiniai išlieka.

– Esi minėjęs, kad Tavo muzikos garsas susiformavo atvykus į Vilnių. Kokios buvo savo garso paieškos? Kaip keitėsi skambesys per pastaruosius ketverius metus nuo pirmojo EP pasirodymo?

– Viską atrasdavau ir vis dar ieškau klubuose, kituose muzikos žanruose.

Ne vieną naktį esu praleidęs prie baro su „Pepsi“ rankoje, klausydamasis ir analizuodamas, kaip groja didžėjai. Kai viename vakarėlyje pirmą kartą gyvai išgirdau Tito Tumosos ir Karo-

lio Trippsy grojimą, manyje kažkas atsivėrė – po vakarėlio buvau kupinas įkvėpimo ir skubėjau į studiją. Manau, kad mano kūryba tikrai pasikeitė: nebenoriu leisti bet kokios muzikos. Daug dėmesio skiriu kokybei, estetikai, garso dizainui – tapau kur kas preciziškesnis.

– Papasakok apie savo naujausią kūrybą – kaip ji gimė ir kuo ji išsiskiria iš kitų kūrėjų? Kaip Tave atpažįsta gerbėjai?

– Paskutinis leidinys „No Fuss, No Dust“, kurį išleido prancūzų leidybos kompanija „Binary Sounds“, kaip ir kiti mano darbai, gimė spontaniškai. Aš nieškau įkvėpimo – tiesiog ateinu į studiją ir kuriu. Greitai dienos šviesa turėtų išvysti daug naujos kūrybos. Buvau kūrybos leidimo pertrauka, nes ieškojau savo garso, ir manau, kad jau radau, tad greitai bus naujų garšų. O kaip mane atpažįsta gerbėjai, net nežinau. Reikia jų klausyti, bet kūryboje vadovaujuosi posakiu: mažiau yra daugiau. Nemėgstu perkrauti kūrinių. Patinka minimalizmas ir tvarka.

– Pavardyk naujausius savo darbus – prie ko neseniai darbavai? Kokiais darbais didžiuojiesi?

– Neseniai baigiau garso takelį filmui „Intas. Mosėdžio Sizifas“. Šiek tiek prikišau nagus ir prie filmo „Kai nesitiki“. Aišku, dar yra ir kitų darbų. Dirbu ir prie popmuzikos – įdomu viską išbandyti. Didžiuosiuosi darbais, kai jų bus daug, ir retrospektyviai galėsiu pažvelgti ir atsakyti į šį klausimą po dešimties metų.

– Kokių tikslų ar svajonių dabar esi išsikėlęs? Ką suplanavęs toliau?

– Visą likusį gyvenimą noriu daryti viena – ką geriausiai sugebu – kurti. Noriu leisti kuo daugiau muzikos, dirbti prie kino garso takelių, turėti užsakyimų ir išvažiuoti į turą po užsienį. Daug neplanuoju – tiesiog darau ir kuriu. Tačiau tikslas vienas ir aiškus – užsienis, Fundamental ir Lietuvos vardo garsinimas ten.

KALBANT APIE PASITIKĖJIMĄ SAVIMI – JĮ IRGI ĮGYJI DIRBDAMAS. TAVE PASTEBI ŽINOMI ŽMONĖS IR TAI SUTEIKIA STIMULO KURTI TOLIAU.

Julijanos Stepanovos nuotr.

ES programos „Kūrybiška Europa“ biuro Lietuvoje vadovė ir paprogramės „Kultūra“ koordinatė Kamilė Čelutkaitė (dešinėje) ir paprogramės MEDIA koordinatė Austėja Milvydaitė.

Butauto Barausko nuotr.

„KŪRYBIŠKA EUROPA“: KAI KULTŪRA JUNGIA ŽEMYNĄ

Rašė Toma Vidugirytė

Europos kultūros ir kūrybinių industrijų pasaulį jungia viena programa – „Kūrybiška Europa“, veikianti jau daugiau nei dešimtmetį. Tai ES iniciatyva, skirta kinui, televizijai, architektūrai, muzikai, vizualiesiems menams, literatūrai, paveldui ir daugybei kitų kūrybos formų finansuoti.

„SPARSE Plus“. Spektaklis „Bloom“ („Teatro 4 Garoupas“, Vokietija-Brazilija). Leipalingis.

Asociacijos „Žuvies akis“ archyvo nuotr.

PROGRAMA, AUGINANTI KŪRYBOS SEKTORIŲ
„Kūrybiška Europa“ yra vienintelė ES programa, skirta kultūros ir kūrybinių industrijų projektams finansuoti. Yra keletas kitų galimybių, bet ši programa išskirtinė būtent tuo, kad orientuojamasi į Europos kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus augimą ir jo stiprinimą“, – sako Kamilė Čelutkaitė, ES programos „Kūrybiška Europa“ biuro Lietuvoje vadovė ir paprogramės „Kultūra“ koordinatė.

Pasak jos, pagrindiniai programos tikslai – išsaugoti Europos kultūrų ir kalbų įvairovę bei paveldą, stiprinti Europos kultūros sektoriaus konkurencingumą Europoje ir už jos ribų. „Statistika rodo, kad europietis labiau linkęs rinktis kiną, vaizdo žaidimus ar kitus audiovizualinius produktus, sukurtus ne ES. Šia programa siekiama pokyčių ir suteikti daugiau galimybių įvairių šalių žiūrovams patirti Europos kūrėjų kūrybą“, – priduria K. Čelutkaitė.

Paprogramės MEDIA koordinatė Austėja Milvydaitė paaiškina išsamiau: „Programa yra padalyta į tris paprogrames: kultūros paprogramę, atliepančią įvairius kultūros sektorius; paprogramę MEDIA – audiovizualinį sektorių, įskaitant kiną, vaizdo žaidimus ir virtualiąją realybę; tarpsektorinę paprogramę, kuria siekiama bendradarbiauti tarp kultūros ir audiovizualinio sektoriaus ir kuri nuo 2021 m. remia naujų žiniasklaidą.“

MISIJA – PADĖTI IR ĮKVĖPTI KŪRĖJUS

Kūrybos sektoriui augti padeda ne tik finansavimas, bet ir žmonės. Kartais kūrėjams tereikia vieno pokalbio, kad idėja virstų tarptautiniu projektu, – būtent čia ir visoje projekto kelionėje kūrėjus lydi „Kūrybiškos Europos“ biuras. „Visų pirma mūsų misija yra skleisti informaciją apie šią programą nacionaliniu lygmeniu įvairiomis komunikacijos priemonėmis. Kita, lygiai tokia pat svarbi misija – padėti Lietuvos organizacijoms teikti paraiškas šiai programai. Mes padedame visame paraiškų teikimo procese – nuo konsultacijos dėl idėjos iki atgalinio ryšio dėl paraiškos pildymo“, – pasakoja Kamilė. Ji pabrėžia, kad biuras taip pat skleidžia sėkmės istorijas, įkvėpiančias kitus kūrėjus žengti pirmą žingsnį.

„Galiausiai siekiame didinti potencialių Lietuvos pareiškėjų žinias tokiomis temomis kaip lyčių lygybė, socialinė įtrauktis. Prieš dvejus metus organizavau forumą „Lyčių lygybė kultūroje“, o šiais metais – tarptautinę konferenciją „Įtrauktis profesionaliajame mene: mada ar siekiamybė?“ Pakvietėmė tose srityse daug pasiekusių užsienio ekspertų, kad jie įkvėptų Lietuvos kultūros politikų ir kūrėjų diskusijas apie tai, kaip galėtume siekti proveržio griaudami barjerus, su kuriais susiduria moterys menininkės ar žmonės su negalia norėdami vystyti savo, kaip kūrėjų, karjerą“, – papildo Kamilė.

„Kaip „Kūrybiškos Europos“ biuras ir jo tinklo dalis, bendraujame su kolegomis iš kitų šalių ir kartu organizuojame bendras įgūdžių tobulinimo, tinklaveikos iniciatyvas, skirtas mūsų pareiškėjams. Taip jiems lengviau susirasti tarptautinių partnerių. Džiaugiamės, kad tinklaveikos iniciatyvos neretai virsta bendrais projektais“, – papildo paprogramės MEDIA koordinatė A. Milvydaitė.

SĖKMĖS ISTORIJS

Kamilė pasakoja, kad per beveik vienuolika metų paprogramė „Kultūra“ pritraukė daugiau kaip 10 mln. eurų dotacijų Lietuvos kultūros sektoriui ir buvo finansuota per 120 projektų.

„Tai skaičius, bet svarbu paminėti ir bendrą programos poveikį kultūros sektoriui. Nėra kitos tokios programos, taip stipriai skatinančios tarptautinį bendradarbiavimą, – susidūrus skirtingiems kultūriniais kontekstams galima vieniems iš kitų mokytis, dalytis patirtimi ir gerosiomis praktikomis. Taip kultūra išlieka gyvybinga“, – pabrėžia ji.

„Vienas matomiausių programos finansuotų projektų – Architektūros fondo koordinuojamas projektas „Open House Europe“. Šis projektas sujungė iki tol atskiras iniciatyvas skirtinguose Europos miestuose ir siekia stiprinti bendrą europinę viziją ir poveikį“, – pasakoja K. Čelutkaitė.

Tarp žmones labai paveikusių projektų ji mini asociacijos „Žuvies akis“ įgyvendinamą projektą „SPARSE Plus“, kurio tikslas – kad šiuolaikinė kultūra pasiektų pasienio miestelius. „Iš pradžių bendruomenės sakė: „Tie modernūs šokėjai, kurie vartosi ant žemės, mums neįdomūs.“ Tačiau, pamačiusios pasirodymus, jos dabar nuolat nori šiuolaikinio šokio savo scenose. Tai rodo, kaip smarkiai plečiasi auditorijų horizontai“, – pastebi Kamilė.

Kiti reikšmingi pavyzdžiai – Lietuvos šokio informacijos centro vykdomas šokio projektas „Dance Well“, skirtas Parkinsono liga sergantiems senjorams, ir „ClowNexus – Clowning Connects Us“, kur „Raudonos nosys. Gydytojai klounai“ tyrė, kaip klounada padeda kurti gilius ryšius su vaikais, turinčiais autizmo spektro sutrikimų, ir senjorais, sergančiais demencija. „Tai gražūs, socialinį poveikį turintys projektai, kurie keičia požiūrį į kultūros galią“, – sako programos atstovė Kamilė.

MEDIA: NUO FILMŲ IKI VAIZDO ŽAIDIMŲ

„Vien nuo 2021 m. daugiau kaip 50 lietuviškų filmų ir serialų gavo europinį kofinansavimą dar vystymo etape. Negalime sakyti, kad be programos finansavimo projektai nebūtų įgyvendinti, bet jiems tikrai padėjo, kad ankstyvoje fazėje buvo patikėta ir pasitikėta jų projekto potencialu. MEDIA parama yra tarsi kokybės ženklas“, – pasakoja Austėja.

Ji mini režisierės Giedrės Žickytės dokumentinį filmą „Irena“, režisieriaus Vytauto Katkaus debiutinį ilgametražį filmą „Svečias“, režisierės Marijos Kavtaradzės „Tu man nieko neprimeni“, mokslinės fantastikos filmą „Vesper“ (rež. Kristina Buožytė ir Bruno Samperis), taip pat dešimt lietuviškų kompiuterinių žaidimų, tarp jų – „Karūnos ir pėstininkai“, kurį sukūrė lietuvių žaidimų kūrimo studija „Tag of Joy“ ir kuris 2022 m. pripažintas geriausiu Lietuvos žaidimu.

„Finansavimą gauna kino festivaliai „Kino pavasaris“, „Scanorama“, „Nepatogus kinas“ ir Vilniaus trumpųjų filmų festivalis. Šie festivaliai turi galimybę rodyti daugybę Europos kūrėjų filmų ir pristatyti įvairų repertuarą, o tai labai naudinga ne tik kūrėjams, bet ir mums, žiūrovams“, – papildo A. Milvydaitė.

PALAIKO KULTŪROS GYVYBINGUMĄ IR REAGUOJA Į IŠŠŪKIUS

„Tai programa, kuri palaiko kultūros sektoriaus gyvybingumą ir padeda Lietuvos kultūros sektoriui nagrinėti tokias temas kaip lyčių lygybė, tvarumas, socialinė įtrauktis ir kt. Manychiau, kad labai daug progresyvių idėjų būtų atėję daug vėliau, jei ne ši programa“, – apibendrina Kamilė.

Šį šuolį lėmė ir kintantys programos prioritetai. Kiekviename programos etape išryškėja nauji ar stiprinami buvę prioritetai, tokie kaip minėtas ekologinis tvarumas, lyčių lygybė ir socialinė įtrauktis, o pareiškėjai paraiškoje turi nurodyti, kaip juos atliepia. Taip programos finansavimas padaro ir socialiai naudingus, ir efektyvius, turinčius stiprų ir įvairialypį poveikį.

Kultūros gyvybingumą stiprina ir programos gebėjimas greitai reaguoti į pokyčius. „Programa jau dabar leidžia gana lanksčiai reaguoti į krizines situacijas, kokių buvo kilus pandemijai ar prasidėjus plataus masto karinei invazijai į Ukrainą, bet ateityje planuojama dar daugiau lankstumo“, – pažymi Kamilė.

Vis svarbesnis tampa ir naujienų žiniasklaidos sektoriaus palaikymas. Anot Austėjos, „ateityje matysime dar didesnę paramą žiniasklaidai, dėmesį medių rastingumui ir kovai su dezinformacija“. Kamilė pritaria: „Labai svarbus Austėjos pastebėjimas, kad 2021 m. atsirado itin svarbi nauja tarpsektorinė paprogramė, besiorientuojanti į žiniasklaidos sektorių. Tai rodo, kad Europos Komisija stebi, mato ir stengiasi kiek galima greičiau reaguoti į pokyčius ir rizikas. Visi matome, kad dėl dezinformacijos ir melagienų yra iškilęs pavojus ES, demokratijai ir žodžio laisvei. Būtent todėl naujame programos etape nuo 2028 m. planuojama skirti dar daugiau dėmesio ir, tikimės, didesnių lėšų tiek šiai sričiai, tiek ir pagrindinėms programos ašims: kultūros ir audiovizualiniam sektoriams.“

Visa tai rodo, kad „Kūrybiška Europa“ yra programa, ne tik finansuojanti kultūrą, bet ir padedanti jai spręsti aktualiausius šių dienų iššūkius.

Asociacijos „Žuvies akis“ archyvo nuotr.

„SPARSE Plus“. Kristijonas Lučinskas ir Agota Zdanavičiūtė. Svėkšna.

Sauliaus Aliukonio nuotr.

Projekto „ClowNexus – Clowning Connect Us“ akimirka.

Martyno Plepio nuotr.

Projekto „Dance Well“ dalyvių ir choreografių Agnietės Lišičkinaitės ir Gretos Grinevičiūtės sukurtas šiuolaikinio šokio miniatiūra „Šokti 1 000 metų“ ir „Dance Well“ praktikos šokių pamoka.

Tekstas ir nuotraukos dr. Kristinos Stankevičiūtės (VILNIUS TECH)

Apie ką rašysi gruodžio numeriui, klausia redaktorė Jurgita. Apie parodą Varšuvoje, mada plus menas, atsakau pareigingai. Puiku, apsidžiaugia ji, – kaip tik aktualu, Varšuvą nesunku pasiekti automobiliu, gali būti nemažai važiuojančių Naujiesiems metams, nes skristi kur nors dabar baisu. Gruodžio viduryje, kai šis numeris pasirodys, Vilniaus oro uosto problema kažin ar jau bus išspręsta, todėl iš tiesų verta vykti į Varšuvą šventiniu laikotarpiu, ypač jei domitės mados ir meno draugystėmis, nes minima paroda vyksta ne bet kur, o Karališkojoje pilyje, kur ir šiaip verta apsilankyti ir susipažinti su dalimi mūsų istorijos.

SOCIALINIAI MADOS ŽAIDIMAI VARŠUVOS KARALIŠKOJOJE

Apie parodą sužinojau iš savo kolegės Aleksandros, jaunos, bet svarbios Lenkijos mados istorikės, kurios instagrame ir aptikau atidarymo nuotraukas. Ekspozicijoje „Tegul mus mato! [vaizdis, apranga, kūnas]“ (lenk. *Niech nas widzą! Wizerunek, strój, ciało*), atvėrusioje duris spalio pradžioje, pristatoma daugiau nei 250 vertingų objektų, susijusių su išvaizda ir apranga, – klasikinio meno ir aukštosios mados kūrinių nuo XVI a. iki šių dienų (skulptūra, tapyba, fotografijos, interjero objektai, drabužiai ir aksesuarai). Įdomu, kad termino „mada“ parodos tekstuose vengiama, akcentuojant aprangos kaip vizualinės visumos ir tapatybės išraiškos idėją. „Apranga yra kalba. Nuo karališkųjų apdarų iki ekstravagantiškų šiulolaiščių mados vizionierių kūrinių – ji nuolat signalizuoja apie tapatybę, galią, socialinę padėtį, skonį ir įsitikinimus. Ji gali kalbėti tiesiogiai, tačiau kartu atskleisti ir daugiau, nei norėtume. Ji gali būti ir priespaudos įrankis, ir išsivadavimo simbolis. Ji atspindi socialinius pokyčius, kartu siedama ją su tradicija, kuri kartais transformuoja su ironija“, – teigiama pilies interneto puslapio parodos apraše, kviečiančiame lankytojus patirti aprangos perskaitymo malonumą, atsekant joje užkoduotus slaptus ženklus.

SOCIALINIO MADOS ŽAIDIMO REIKŠMĖS

Manęs aprangos reikšmingumo ir mados kaip muziejinio eksponato atraktivumu įtikinėti nereikia, tačiau lankstinukas skirtas plačiajai publikai, todėl formuluoja savo paaiškinimus: „Paroda „Tegul mus mato!“ pasakoja apie istorines asmenybes – valdovus, riterius, medžiotojus, pasipuošusias moteris ir filosofus – atskleidžiant šimtmėčius mados kalboje slypinčių reikšmių gausą. Pasitelkus išskirtinių tapybos, skulptūros ir taikomosios dailės kūrinių pavyzdžius, atsekami drabužiuose slypintys ženklai, leidžiantys mums juos skaityti kaip knygą. Mada pristatoma kaip didysis socialinis žaidimas, kuriame svarbiausia yra įtikinėjimas, o ant kortos pastatytas prestižas, patrauklumas ir galia.“

Apranga visada atliko ne tik praktinę, bet ir simbolinę funkciją, – žymėjo socialinį statusą, etninę, religinę, klasinę priklausomybę. Drabužiuose užfiksuoti žmogiškosios aplinkos motyvai, aprangos siluetai, audinių ir aksesuarų pasirinkimas signalizuoja jų dėvėtojų visuomeninę padėtį, taip pat nurodo idėjas, mitus ir archetipus, kuriuos mes sąmoningai ir pasąmoningai įsaviname. „Tokiomis figūromis kaip valdovas, riteris, medžiotojas, pasipuošusi moteris ir filosofas paroda atskleidžia per amžius aprangoje slypinčių reikšmių gausą. Ji taip pat parodo, kaip tam tikri motyvai vėl išnyra po šimtmėčių, dabar įgavę radikalai kitokių reikšmių. Ar žinojote, kad korsetas – kadaise patriarchalinės priespaudos įrankis – šiandien laikomas moterų įgalinimo simboliu?“ – teiraujamas lankstinuke. Sunku tam nepritarti – dėvėti korsetą šiomis dienomis reikia ne tik drąsos, bet ir geležinės valios, kad išlaikytum atitinkamą figūrą...

Parodos rengėjų teigimu, mada čia pristatoma kaip didysis socialinis žaidimas, kuriame svarbiausia taisyklė yra įtikinėjimas, o vertingiausi laimėjimai – prestižas, žavesys ir galia. Ji skatina mus susimąstyti: ar sąmoningai žaidžiame šį žaidimą, ar tik atliekame mums primestą vaidmenį?

MENAS – ŽIŪROVUI

Ekspонатus parodai paskolino žymiausios nacionalinės ir tarptautinės institucijos, tokios kaip Krokuvos, Gdanskio, Lodzės, Poznanės, Vroclavo muziejai, Luvras, Vienos meno istorijos muziejus ir Dresdno senųjų meistrų paveikslų galerija, savo lobiais leido pasigėrėti ir privatūs kolekcininkai. Ekspozicija susideda iš aštuonių skyrių ir užima visą antrąjį pilies aukštą, joje pristatomi objektai – nuo šarvų ir kailinių iki gėlių ir filosofų apdarų (eksponuojamas ir žymiojo Denis Diderot su darbinio chalatu portretas, nutapytas Louiso-Michelio van Loo 1767 m.).

Parodos kompozicija vadinama cikliška – jos kuratorė, meno istorikė Monika Przykowska kviečia stebėti, kaip madoje ir mene naudojami motyvai transformuojasi, kaip keičiasi jų reikšmės bėgant amžiams, juos atrandant vis naujoms kartoms. Todėl ekspонатų organizacija – ne chronologinė, o teminė: tai perteikia „modulinį“ šiandienio žmogaus mąstymo principą, apie kurį rašė dar postmodernizmo teoretikai. Maloniausiai nustebina parodos ekspوناتus paaiškinantys užrašai – jie suformuluoti taip, kaip reikia paprastam lankytojui: akcentuojant ne meno istorijos ar teorijos požiūriu svarbias detales (kurios aktualios meno istorikams ar menotyrininkams, bet eiliniam žiūrovui turi labai nedaug vertės), o pateikiamas socialinis ekspонатų kontekstas ir jo kultūrinė reikšmė. Man, kaip visai nedaug išmanančiai meno istorijai, gerokai įdomiau sužinoti, kad karalienės portrete vaizduojamos damos apykaklė ir skrybėlė yra tipiška tam laikotarpiui, o žirgo, ant kurio ji sėdi, karčiai – netipiškai balti, nei gilintis, koks kitas menininkas pavarde iš trijų žodžių, kurios niekada nesu girdėjusi anksčiau ir ją tuoj pat pamiršiu sužinojusi, tapę panašių karalienių panašius portretus kitokia ar panašia technika XVIII a. (būtent dėl tokios informacijos pertekliaus beveik nebeskaitau ekspонатų aprašų lietuviškoje parodose – gal ir gerai, galiu sutaupti laiko...).

Tikriausiai dėl to parodos „Tegul mus mato!“ lankytojai ne tik apžiūrinėja meno kūrinius, bet ir įdėmiai studijuoja jų paaiškinimus (to nesu mačiusi jokioje Lietuvos meno parodose). Parodos apraše figūruojanti vieno žymiausių meno sociologų Pierre'o Bourdieu pavardė patvirtina, kad šiame renginyje svarbiausia – meno kūrinių kultūrinės ir socialinės reikšmės.

Šiuo metu kolekcininkas gyvena tarp Varšuvos, Masačusetso ir Paryžiaus ir konsultuoja muziejus ir privačius kolekcininkus, padeda jiems įsigyti mados kūrinių. Asmeniniame interneto puslapyje – džiugios nuotraukos su pasaulinėmis mados ir populiariosios kultūros žvaigždėmis ir dizainerių, kurių kurtus drabužius ar kitus objektus turi savo kolekcijoje, pavardės: Worth, Pingat, Reboux, Talbot, Patou, Lanvin, Delaunay, Molyneux, Agnes, Chanel, Schiaparelli, Dior, Givenchy, Balenciaga, Balmain, YSL, Fontana, Venet, Cardin, Prusac, Mugler, Armani, Valentino, Gaultier, Sorbier, Josse ir daugelis kitų. Puslapyje taip pat minima, kad daugelis kolekcijos daiktų yra nuolatines Lenkijos muziejų ekspozicijose.

Kolekcionavimo gyslelę A. Leja mano paveldėjęs iš šeimos – dėdė Eugeniuszas Banasinskis, pirmasis Lenkijos konsulas Indijoje tarpukariu, buvo sukaupęs gražių indiško meno kolekciją (kai kurie jos objektai šiuo metu priklauso Nacionaliniam muziejui Varšuvoje). Mados kolekcionavimą A. Leja vadina ir iššūkiu, ir pasišventimu, – jai saugoti reikia žymiai daugiau žinių ir specialių sąlygų nei tapybos ar skulptūros darbams: valyti, laikyti pritaikytose dėžėse (nes ant pakabų negalima), viskam rasti vietas ir laiko revizijoms. Už tokį dėmesį drabužiai ir aksesuarai atsilygina pasidalydami savo paslaptimis: nepažįstamojo nuotrauka rankinuke, konfeti, išbyrantys iš *art deco* laikmečio šokių suknelės žadina vaizduotę ir įkvepia apmąstymams.

Už pačius eksponatus ne ką mažiau įdomios jų įsigijimo istorijos – dalis jų papasakota parodos „Tegul mus matol!“ kataloge. Pradžioje mados objektų A. Leja rasdavo ir vietinėse sėdaikčių parduotuvėse, vėliau – Paryžiaus ir kitų Europos didmiesčių erdvėse, o kolekcijai ir ambicijoms augant, teko pasukti daugumos kolekcininkų keliu ir kreiptis į aukcionus. Ten, galima numanyti, ir vyksta A. Leja pažintys su mados pasaulio garsenybėmis ar bent jau su jų garderobais. 😊

MADOS PARODOS REIKŠMĖS

Toks mados objektų sugretinimas su aukščiausios prabos meno kūrinių iš žymiausių Europos muziejų akivaizdžiai ir vienareikšmiškai patvirtina, kad aukštoji moda priklauso meno sričiai. Tai provokuoja apmąstymus apie tai, ką visada reiškė ir simbolizavo drabužiai: galią, troškimą, transformaciją ir amžiną poreikį būti matomam. Drabužis – medija, kuria žmonija apsibrėžia savo vietą pasaulyje; asmens išvaizda – ir kaukė, ir veidrodis. „Tegul mus matol!“ – ne tik mados paroda, čia kiekvienas objektas aktyviai dalyvauja pokalbyje apie kultūrą, tapatybę, vizualumą, meninės idėjos ir jos įgyvendinimo meistrišties santykį.

Labai panašiai kaip 99 mados objektų parodoje Luvre, Paryžiuje, kurią aprašiau gegužės mėnesio numeryje. Tačiau šio įdomaus sutapimo nevadinčiau nei idėjos kopijavimu, nei interpretacija, – ko gero, net nederėtų jo vadinti sutapimu. Tokio pobūdžio parodoms parengti reikia ne vienu metų, taigi mažai tikėtina, kad vienas kuratorius pamėgdžijo kitą (nors, net jei taip ir nutiko, nieko blogo tame nėra, netgi priešingai – galime sakyti, kad gimta puiki tradicija ar parodos tipas). Galima netgi įžiūrėti tam tikrą dėsningumą, patvirtinantį plačiai žinomą dalyką, kad didūs protai mąsto panašiai. Ir tai yra nuostabu – gal kada nors toks mąstymas apie mados ir meno bendrystę pasieks ir Lietuvą...

Paroda „Tegul mus matol!“ vyks iki 2026 m. vasario 8 d. Jei būsite Varšuvoje – būtinai užsukite, net jei nesidomite moda.

IMAI PILYJE

Beje, kalbant apie lankytojus, negaliu nepaminėti fakto, kad į parodą pavyko patekti tik iš antro karto, tiksliau sakant, tik iš anksto įsigijus bilietus kitai dienai ir netgi konkrečiai valandai. Tokia praktika dažnai taikoma užsienio muziejuose siekiant užsitikrinti tolygų lankytojų srautą ir – neslėpkime – sukelti šiek tiek dirbtinio ažiotažo. Nieko sau, ką jie čia įsivaizdina toje Varšuvoje, purkštavome su drauge ir tik įžengusios į parodos salę supratome, kodėl vakar nebuvo bilietų: 11 val. ryto lankytojų čia buvo tiek, kiek „Maximoje“ per kalėdinius išpardavimus. Ir taip jau trečių renginio savaitę!

Kaip ir tikėjau, parodą lydi išsamus katalogas, kuriame – visų eksponatų nuotraukos ir net vienuolika tekstų įvairiausiomis susijusiomis temomis. Ir jį galima įsigyti iškart po parodos, visai nereikia laukti kitų metų knygų mugės ar kokio atskiro specialaus įvykio, iki kurio parodos turinys bus pamirštas ir katalogo niekam neberekės.

MADOS KOLEKCIONAVIMO YPATUMAI

Daugumą mados objektų parodai paskolino žymiausias Lenkijos kolekcininkas Adamas Leja, kuris ir pats vertas būti jos eksponatu. Meno istorijos magistras, dekoratyvinio meno specialistas, buvęs meno redaktoriumi žurnale „Art&Business“, kuratoriumi ir parodų konsultantu privatiems kolekcininkams ir daugeliui muziejų Lenkijoje, bendradarbiaujantis su mados žurnalais „Elle Poland“, „Harper’s Bazaar Poland“ ir kitais, mados ir meno institucijomis, įskaitant Nacionalinį muziejų Varšuvoje, yra sukaupęs vieną didžiausių mados kolekcijų Rytų Europoje. Joje yra daugiau nei 5 tūkst. objektų iš įvairių laikotarpių, nuo 1860 m. iki šių dienų.

SUBKULTŪRŲ PARADOK VOGUE (SUB)KULTŪROS ATVEJIS

Rašė Stefaniia Dushkevich
Nuotraukos Gabrielės Pauraitės

Po dvejų metų pertraukos Lietuvos *vogue* (arba *ballroom*) scena prisikelia su nauja energija. Tačiau matomumas – ne tik šviesa, bet ir šešėliai: visuomenės žvilgsnis, kritika, rizika. Subkultūra, gimusi iš *queer* bendruomenės pasipriešinimo, šiandien balansuoja tarp gyvo judesio ir įforminimo, tarp mados ir politinio veiksmo. Kiekvienas žingsnis link pripažinimo kartu yra žingsnis link pavojingos ribos – kai subkultūra, tapusi archyvu ar tendencija, praranda savo maišto dvasią, o kiekvienas bandymas ją archyvuoti ar įteisinti sustabdo jos gyvybę, paversdamas pasipriešinimą madinga detale, o gyvą reiškinių – eksponatu.

reiškinių – *vogue*, arba *ballroom*, kultūra. Nors Lietuvoje *drag* karalienės veda šou M.A.M.A. ir puošia žurnalų viršelius, apie *vogue* kultūrą – nors abu fenomenai glaudžiai susiję – šalyje žino vos keli, daugiausia tie, kurie patys priklauso šiai bendruomenei. Net apie didelio masto renginį, vykusį praėjusį mėnesį, neatsirado nė vieno straipsnio ar paminėjimo žiniasklaidoje.

KAS YRA VOGUE / BALLROOM KULTŪRA?

Šiandien *vogue* kultūros vaizdiniai ir išraiškos tapo neatsiejama interneto mėmų ir pasaulinio slengo dalimi. Tokie žodžiai kaip *fierce*, *slay*, *yass*, *work*, *spilling tea* seniai peržengė Niujorko *ballroom* ribas ir pasklido nuo Paryžiaus ir Berlyno iki Tokijo – ir, taip, iki Lietuvos. Tačiau už išorinio glamūro ir mados slypi išstisęs pasaulis su savita filosofija, estetika ir kūno politika.

Vogue ir *ballroom* kultūra gimė kaip marginalizuotų bendruomenių atsakas į sisteminių engimų – performansais, mada ir šokių. Jos ištakos siekia XX a. 7-ojo dešimtmečio pabaigos Niujorko afroamerikiečių ir lotynoamerikiečių LGBTQ+ bendruomenes. Tuo metu daugelis, atstumti tiek visuomenės, tiek savo šeimų, ėmė kurti alternatyvias erdves, kuriose galėjo būti savimi. Jie mėgdžijo ir parodijavo baltųjų modelių įvaizdžius iš tokių žurnalų kaip „Vogue“, pozuodami ir žygiuodami prieš veidrodį. Laikui bėgant šie improvizuoti pasirodymai virto savarankišku šokio stiliumi – *voguingu* (angl. *voguing*), jungiančiu podiumo eiseną, pozavimą, pantomimos elementus ir teatrinę išraišką.

Ballroom (arba balių scena) – ne tik vieta, kur vyksta *vogue* renginiai, bet ir visa socialinė sistema. Antropologas Jonathanas Davidas Jacksonas straipsnyje „The Social World of Voguing (2002)“ ją apibūdina kaip „ritualinę afroamerikiečių ir lotynoamerikiečių darbininkų klasės tradiciją, vienijančią įvairių lyčių ir seksualinių tapatybių žmones“. Šioje scenoje veikia vadinamieji namai (*houses*) – tarsi pasirinktinių šeimų tinklai, kuriems vadovauja „motinos“ ir „tėvai“. Jie moko, palaiko ir gina savo narius. *Ballroom* metu šie „namai“ varžosi įvairiose kategorijose, kur vertinamas stilius, technika, originalumas ir gebėjimas „valdyti sceną“. Pasak J. D. Jacksono, *vogue* reiškinyje – ne tik šokis, bet ir „būdas perkurti grožio ir galios sąvokas tarp savo bendruomenės narių“.

Šiuolaikiniai tyrinėtojai (Joseph, 2024; Thornton, 1995) *ballroom* laiko erdve, kurioje išgyvena juodaodės ir *queer* tapatybės – tai tam tikra „performuojamo pilietiškumo“ forma, kai pripažinimas pasiekiamas pasitelkiant kūną, stilių ir kolektyvinį ritualą. Štai kodėl *vogue* / *ballroom* kultūra pasižymi ypatingu

Pastaruoju metu vis daugiau dėmesio skiriama (beveik) išnykusioms subkultūroms. Rengiamos joms skirtos įvairios parodos, pavyzdžiui, daug atgarsio sulaukusi „RAVE NATION. Nakties ritmais į laisvę 1992–2004“. Pankų, grafičių ir reivo archyvai vis dažniau atsiduria muziejuose ir tampa akademiškos tyrimų objektais.

2024 m. kovą Vokietijos UNESCO komisija įtraukė Berlyno klubinę kultūrą į nacionalinį nematerialaus kultūros paveldo sąrašą. Tai jos vaidmens formuojant miesto tapatybę, kūrybines industrijas ir laisvos saviraiškos siekio idėjų pripažinimas. Iš pirmo žvilgsnio tai atrodo kaip pažangus žingsnis – institucijos pagaliau pripažįsta, kad kūrybiškumas gali gimti laisvose, neformaliose erdvėse. Tačiau kyla klausimas: ar, įteisinami reiškinių, kuris iš pradžių gimė kaip opozicija institucijoms, neišduoda jo esmės?

Muziejus ar archyvas, rinkdamas „neformalumo likučius“, pripažįsta kultūros gyvybingumą, tačiau kartu sustabdo jos eigą – paverčia gyvą patirtį eksponatu. Tyrėjas Alexanderis Starre savo darbe „The Document as Epistemic Object“ (2020) pabrėžia, kad „archyviniai dokumentai turėtų būti vertinami ne tik kaip turinio skleidėjai, bet ir kaip epistemologiniai objektai, įkūnijantys žinojimo kūrimo ir organizavimo būdus“. Be to, „archyvų forma ir estetika atspindi savo laikmečio informacinės ekonomikos ir episteminius tvarkos modelius“, – rašo jis, akcentuodamas, kad pats archyvavimo aktas neišvengiamai įtraukia medžiagą į institucinę logiką.

Būtent ši logika – tvarkos, atrankos ir fiksavimo – dažnai nesuderinama su prigimtinio subkultūrų gyvumu. Archyvuodami jas, iš esmės eksponuojame jau atvėsusį kadaise gyvavusio reiškinių kūną. Ironiška, kad apie subkultūras dažniausiai kalbame retrospektyviai – žvelgdami į parodas ir archyvus, tarsi rašytume jų nekrologus.

Tuo tarpu apie dar gyvas (sub)kultūras kalbama kur kas rečiau. Vienas tokių

SAS: LIETUVOJE

ga jėga – gebėjimu skausmą paversti spindesiu, o pažeidžiamumą – menu.

Ar galima laikyti *ballroom* ir *vogue* subkultūra? Be abejo. Klasikiniame tyrime „Subculture: The Meaning of Style (1979)“ Dickas Hebdige'as apibrėžia subkultūras kaip simbolinio pasipriešinimo dominuojančiai kultūrai formas, reiškiamas stiliumi: drabužiais, šukuosenomis, muzika, vizualiniais ženklais. Jis rašo: „Subkultūros reikšmė visada yra ginčytina, o stilius – erdvė, kurioje priešingos reikšmės susiduria pačia dramatiškiausia forma“. Ir toliau: „Kai kurios grupės turi daugiau galimybių nustatyti taisykles ir primesti savo pasaulio apibrėžimą... Kitos – mažiau įtakingos, turinčios ribotas galimybes formuoti pasaulį pagal savo supratimą.“

D. Hebdige'as pabrėžia, kad subkultūros – neamžinos: jos gimsta kaip opozicija, tačiau ilgainiui įtraukiamos į masinę kultūrą ir komercializuojamos, todėl praranda savo pirminį radikalumą. Vis dėlto net ir populiarijanti *vogue* kultūra išlaiko pagrindinius subkultūros bruožus: savitą kalbą, ritualus, elgesio kodą, kūno estetiką ir kolektyvinę atmintį. Taigi, nepaisant komercializacijos ir pasaulinio žinomumo, *vogue* ir *ballroom* vis dar galima laikyti gyva subkultūra – turinčia savo normas, vidinę hierarchiją, pasipriešinimo estetiką ir unikalią laisvės raiškos formą.

SUGRĮŽIMAS IŠ PELENŲ

Spalio 18 d. Vilniuje įvyko „Kiki Fairytale Ball – Presented by Aistė Angels (Aistė Kulevičiūtė) & Jenny Tutti (Dajana Karlo)“ – įspūdingas renginys, subūręs rėmėjus, *vogue* kultūros ikonas-teisėjus ir daugiau kaip 100 dalyvių ir žiūrovų. Tarp jų buvo žinomų choreografų, nuomonės formuotojų ir vietos bei regioninės *queer* bendruomenės atstovų. Šis renginys tapo ne tik šokių scena, bet ir erdve bendruomeniniams ryšiams atkurti, dalytis žiniomis ir *ballroom* kultūrinei atminčiai puoselėti.

Vis dėlto, nepaisant aktyvumo socialiniuose tinkluose ir įrašų vietiniuose puslapiuose, renginys nesulaukė platesnio žiniasklaidos dėmesio. Tai atskleidžia paradoksą: net ir atgimusi scena išlieka matoma tik siauram ratui. Ši ribinė būklė – tarp viešumo ir saugumo, tarp pasirodymo džiaugsmo ir vidinės autonomijos – yra neatsiejama subkultūros dalis.

AR SUBKULTŪRAS APSKRITAI REIKIA VIEŠINTI?

Ballroom kultūra yra *queer* pasaulio dalis. Tačiau kiek tai saugu ir etiška – daryti ją matomą visuomenėje, kuri dar nepasirengusi priimti kitoniškumą?

Lietuvoje susidomėjimas *vogue* kultūra auga. Žurnalas „Elle Lietuva“ visai neseniai publikavo straipsnį „Vogue kultūra Lietuvoje: čia visi gali

tapti žvaigždėmis, nepaisant padėties ar seksualinės orientacijos“, pristatydamas *vogue* kaip mados, saviraiškos ir laisvės erdvę. Tačiau kyla klausimas: ar teisinga redukuoti subkultūrą, gimusių iš kovos už egzistavimą, iki madingo reiškinio? Ar tai neveda mūsų prie jau anksčiau minėto archyvavimo ir fenomeno pavertimo masine kultūra? *Vogue* – ne tik šokis ar stilius, bet ir politinis pareiškimas. „Redukuojant *ballroom* vien iki blizgančios estetikos rizikuojama ištrinti jo socialines ir istorines šaknis – tas pačias, kai kūnas tapo protesto kalba, ypač dabar, kai *ballroom* kai kur išlieka pasipriešinimo forma.“

SKIRTINGI KONTEKSTAI

Ukrainos *ballroom* scena išsiskiria tuo, kad formavosi karo ir spartėjančios europėjimo bangos fone. Iki 2022 m. Kyjive, Odesoje ir Charkive egzistavo tokie namai kaip „House of Makosh“, „House of Bazar“ ir kiti. Po plataus masto invazijos daugelis dalyvių tapo savanoriais, prisijungė prie ginkluotųjų pajėgų arba emigravo. Tačiau *vogue* neišnyko – priešingai, jis tapo pasipriešinimo forma. Labdaros *ballroom* LGBTQ+ kariams tapo ištermės ir gyvenimo patvirtinimo aktu. Šiandien Ukrainos *ballroom* – scena, kurioje šokis tapo išgyvenimo sinonimu.

Po 2020 m. prezidento rinkimų ir su jais susijusių represijų LGBTQ+ bendruomenė Baltarusijoje tapo viena iš pagrindinių persekiojamų grupių. Remiantis pranešimais, daug LGBTQ+ asmenų, įskaitant translyčius, nebinarinius asmenis ir aktyvistus, buvo sulaukta ir sumušta keliuose miestuose. Dalis buvo paleisti po apklausų, nubausti baudomis arba priversti emigruoti, tačiau kai kurie vis dar laikomi kalėjime, jiems gresia ilgiau kalėti „už pornografijos platinimą“. Be to, 2021 m. beveik visos nepriklausomos LGBTQ+ organizacijos Baltarusijoje buvo likviduotos, o žmonės neteko priemonių ginti savo teises. Dėl šių represijų LGBTQ+ veikla tapo beveik pagrindinė, dažnai vyksta privačiose erdvėse ir internetu. *Vogue* praktika šalyje išliko kaip solidarumo ir nematomo pasipriešinimo simbolis.

Kaukazo ir Centrinės Azijos regionuose situacija nevienoda, tačiau visur ją sunkina tradicinių ir religinių normų spaudimas. Tbilisyje, kur veikia viena ryškiausių *queer* bendruomenių regione, *ballroom* vyksta su griežtomis saugumo priemonėmis, nes kyla reali smurto grėsmė. Kazachstane, Armėnijoje ir kitose šalyse *vogue* egzistuoja kaip uždara, beveik pagrindinė praktika, prieinama tik patikimų dalyvių ratui.

Kuo labiau subkultūros tampa matomos, tuo pažeidžiamesnės jos gali tapti. Kaip rašo tyrėja Sarah Thornton („Club Cultures“, 1995): „Matomumas – dviašmenis kardas: būti matomam reiškia egzistuoti, bet kartu ir būti

ŠOKIS ČIA TAMPA SAVĖS PATVIRTINIMO AKTU, KURIA-ME GLAMŪRAS – NE KAUKĖ, O GINKLAS.

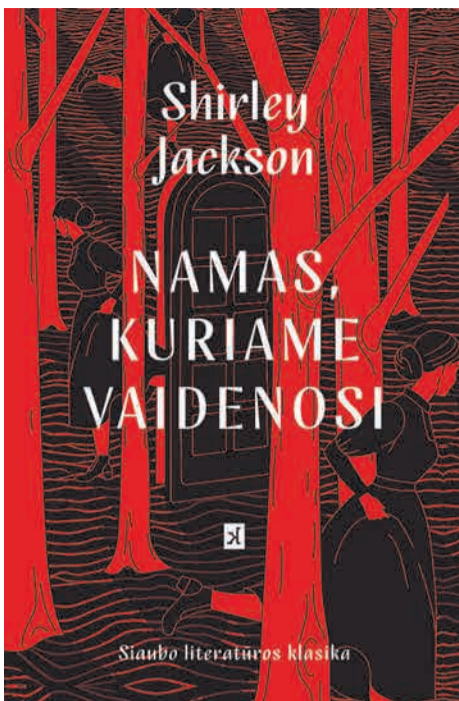
atviram pavojui.“ Todėl apie subkultūras reikia kalbėti atsakingai. Publikacijos ir parodos neturėtų eksploatuoti estetikos, bet suteikti erdvę savireprezentacijai – kad patys bendruomenės nariai galėtų pasakoti apie save, apibrėžti savo vertybes ir ribas. Tik tuomet matomumas tampa ne egzotizavimo, o solidarumo gestu.

GROŽIS IR PASIPRIEŠINIMAS

Skirtingai nei daugelio kitų subkultūrų atveju, *ballroom* pasaulyje jėgimo slenkstis atrodo daug žemesnis. Atrodo, kad, norint sakyti „šoku *vogue*“, pakanka tiesiog pradėti judėti. Būtent čia ir slypi šios kultūros radikali demokratija: *vogue* nereikalauja kilmės, statuso ar kapitalo – tik kūno, pasirengusio kalbėti. Tačiau vien pradėti šokti dar nereiškia tapti šios subkultūros dalimi.

Galima tiesiog žavėtis *ballroom* grožiu: judesių plastiškumu, pozomis, kostiumų spindesiu, eisenos ir manierų įtaigumu, tačiau *vogue* neatsiejamas nuo savo politinės ir emocinės žinutės pasauliui. Kiekvienas gestas, kiekviena poza – ne tik estetinis veiksmas, bet ir pareiškimas: *queer* kūnai egzistuoja, yra matomi ir gražūs, nepaisant nieko.

Kaip rašo tyrėja Julia Kramer straipsnyje „Voguing and the Performance of Resistance (2021)“, „*vogue* – ne pabėgimas į estetiką, o sugrįžimas į save per grožį“. Šokis čia tampa savęs patvirtinimo aktu, kuriame glamūras – ne kaukė, o ginklas. Šiame grožio ir pasipriešinimo junginyje *ballroom* įgauna savo tikrąją jėgą: paversdamas pažeidžiamumą stiliumi, o skausmą – judesiu.

Shirley Jackson „NAMAS, KURIAME VAIDENOSI“

Iš anglų kalbos vertė Daina Valentinavičienė
Kitos knygos, 2025

Pradėjau romaną dieną ir niekaip negalėjau atsiplėšti, tad perskaičiau gerokai po vidurnakčio, kai visi namiškiečiai jau miegojo. Buvau gerokai įsibaiminusi ir nebelabai norėjau eiti į vonios kambarį, tad teko gerokai save padirginti.

Romanas parašytas 1959 m. ir, kaip galima spėti iš knygos pavadinimo, pasakoja apie namą, kuriame vyksta nepaaiškinami dalykai. Išfirti vaiduoklius pasiryžęs daktaras Montagju kartu su savimi pagyventi į namą pasikviečia Eleonorą, Teodorą ir Luką – jaunus žmones, padėsiančius užfiksuoti paranormalius reiškinius name.

Veiksmas pasakojamas iš užguitos, savo gražiausius jaunystės metus praleidusios slaugant motiną, merginos Eleonoros perspektyvos – ji nutaria išsiveržti iš prisiskirto socialinio vaidmens ir, palikusi sesers šeimą, išvyksta patirti nuotykių. Net ir tai, kad namas keistas, baugus ir keliantis grėsmę gyvybei, pradžioje jai nekelia didelių problemų, nes mergina pirmą kartą pasijunta svarbi, matoma, atsiduria malonių žmonių draugijoje.

S. Jackson subtiliai mezga įtampą: atmosferą kuria nutylėjimais, neįaukios detalėmis, ne iki galo viską paaiškindama. Siaubas kyla ne dėl kraupių

įvykių, o dėl dingstančios tikrovės suvokimo. Eleonoros santykis su siaubu dviprasmiškas – jis ne tik gąsdina, bet ir vilioja, tampa beveik troškimo objektu. Šitame romane taip pat yra homoerotinių motyvų, vyrų personažai ne tokie svarbūs ir ypatingi, pagrindinis dėmesys skiriamas būtent pilkajai pylei Eleonorai.

Perskaičius romaną ir netikėtą jo pabaigą, kyla daug minčių ir interpretacijų galimybių, ypač žvelgiant į knygos rašymo laikmetį, kai moterų padėtis JAV ir kitur buvo toli gražu ne tokia, kaip dabar. „Namas, kuriame vaidenosi“ – stiprus, įtraukiantis siaubo žanro klasikos kūrinys.

+

+

Aurora Venturini „PUSSESERĖS“

Iš ispanų kalbos vertė Alma Naujokaitienė
Baltos lankos, 2025

Ši nedidelės apimties knyga yra lyg stiprus niuksas ar žnybis į koją, išmušantis skaitytoją iš vėžių, sutrikdantis jo emocinę pusiausvyrą. Įstabu ir tai, kad argentinietei Aurorai Venturini buvo 85-eri, kai 2007 m. jos romanas laimėjo svarbią premiją ir sulaukė didelio pripažinimo tiek Argentinoje, tiek už jos ribų. Retai pasitaiko knygų, kurios taip drąsiai, nepatogiai ir be jokio politinio korektiškumo kalbėtų apie neįgalias moteris iš žemesnės vidurinės klasės šeimos XX a. penktojo dešimtmečio La Platos mieste. Tai istorija, kurioje beveik nėra saugių

užuovėjų ir net jei akimirksniu sušvinta švelnumas ar viltis, skaitytojas netrukus panardinamas į tamsą.

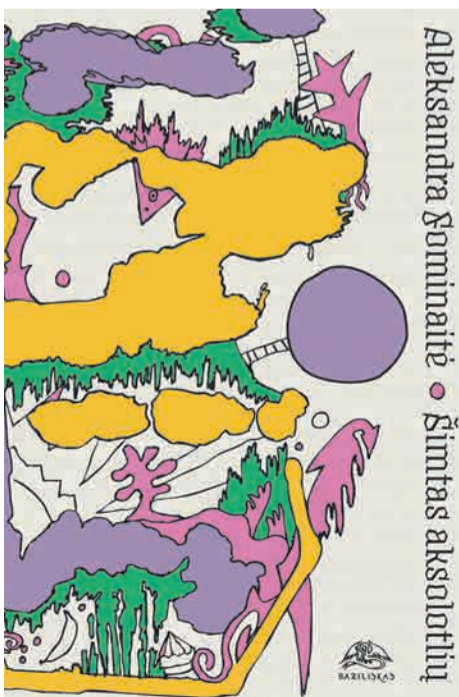
Pagrindinė veikėja Juna, gyvenanti disfunkcinėje šeimoje, nuolat piešia (paskui išgarsėja), vis primena skaitytojams esanti ne viso proto, jos balsas veda mus per visą romaną. Juna – įspūdinga, skausmingai nuoširdi veikėja, kurios pasaulio suvokimas išsiskiria iš įprastų literatūrinių naratyvų. Ji – ir liudytoja, ir auka, ir menininkė, kuri į žiaurų aplinkos absurdo žiūrį ne sentimentaliai, o faktiškai beveik be

emocijų, ir būtent tai veikia dar stipriau.

Romane vyrauja moterų istorijos: motinų, pusseserių, tety, visų vienaip ar kitaip pažeistų, apleistų, sugniuždytų. Vyrų – beveik visada smurtautojai, niekšai, prievartautojai ar tiesiog pusgalviai. Smurtas, abortai, skurdas, negalia, prievarta – visa tai nuolat lydi veikėjas. Vis dėlto knygoje esama išsigelbėjimo galimybių, saldaus revanšo momentų. Tai įstabu, keista, groteskiška knyga, skaitoma lengvai, o įsimenanti ilgam (nieko panašaus ne su skaičiais).

+

+

Aleksandra Fominaitė „ŠIMTAS AKSOLOTLIŲ“

Baziliskas, 2025

Aleksandra Fominaitė lietuvių literatūros lauke atsirado daugiau kaip prieš 20 metų su savo Pirmosios knygos konkursą laimėjusia apsakymų knyga „Nepaprastoji padėtis“ (jį darė įspūdi, kai kuriuos tekstus prisimenu iki šiol), 2011 m. pasirodė jos pakankamai neįvertintas romanas „Mes vakar buvom saloje“ ir tada rašytoja ilgiems metams dingo iš akiračio. Todėl labai nudžiugau pamačiusi, kad A. Fominaitė ketina išleisti apsakymų knygą. Visada smalsu, kas per tuos metus susifermentavo ir kokia kryptimi dabar juda autorė.

Pirmas apsakymas „Tunelio gale“ mane išsyk nubloškė į kokius 2008-uosius, taip pat į depresyvią būseną, kuri tekste

priminė daugiau debiutuojančios rašytojos bandymus negu brandžią prozą. „O ne, prašau, kad tik šitai nesikartotų“, – murmėjau irdamasi toliau. Ir išsyk likau maloniai nustebinta – koks puikus apsakymas „Sviedinukas“! Jame pasakojama, kaip iš ilgesio kenčianti veikėja įlenda į futbolo kamuolį ir, būdama jame, plūduriuoja tvenkinyje, o jame taip jauku ir saugu, – norėjosi skaityti ir skaityti. Tačiau paskui – vėl silpnėnis tekstas, po jo – vėl stipresnis. Tad šis rinkinys banguotas, esama nuostabių tekstų, yra ir tokių, kurių galėtų nebūti.

Autorei sekasi įsijausti į skirtingus personažus – ne tik įvairaus amžiaus žmones, ji persikelia ir į akvariume gyve-

nančio aksolotlio būseną. A. Fominaitė sugeba perteikti veikėjų emocinį pasaulį be dirbtinumo, su pagarba ir empatija. Personažai dažnai liūdni, jautrios sielos, naivūs, šiek tiek keisti. Juose daug švelnumo, bet ir trapumo, – toks žvilgsnis į realybę kartais vaikiškas, gal net truputį infantilus, nutolęs nuo racionalių pasaulio vertinimo.

Užvertusi „Šimtą aksolotlių“ galiu konstatuoti, kad nors rinkinyje tekstai nevienodo lygio, bendras įspūdis geras, kai kurios scenos ilgam pasilieka ir įvirtina A. Fominaitę kaip savitą, įsimenančių apsakymų autorę, kuri į literatūros lauką sugrįžta gal ir ne su trenksmu, bet su knyga, verta įsų, mieli skaitytojai, dėmesio.

Sheridan Le Fanu

„KARMILA“

Iš anglų kalbos vertė Aušra Stanaitytė-Karsokienė
Kitos knygos, 2025

Sheridano Le Fanu apsakymas „Karmila“ – vienas svarbiausių XIX a. gotikinės literatūros vampyrinių tekstų, parašytas 1872 m., dar gerokai prieš pasirodant Bramo Stokerio „Drakulai“. Skaičiau šią knygą važiuodama traukiniu, lauke buvo tikra žiema – snigo, o apsnigti laukai, kuriuose nesimatė žmonių gyvenimo pėdsakų, dar maloniau nuteikė skaitymui, tetrūko šilto pledo, šlepečių ir taurės karšto vyno.

Pagrindinė veikėja, devyniolikmetė Laura, su tėvu ir tarnais gyvena Štiri-

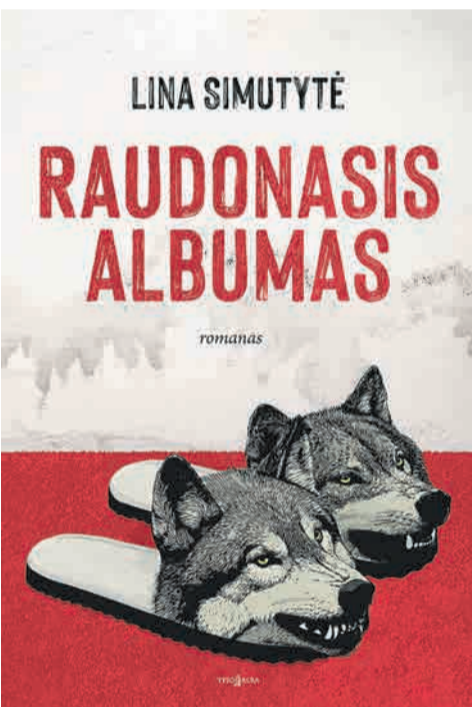
jos pilyje, kaip ir dera siaubo istorijoms, atokioje vietoje. Pilis vaizduojama romantiškai, su visa gotikinės literatūros estetika. Istorija pasakojama iš lauros perspektyvos – ji prisimena siaubingus įvykius, kai jai buvo devyniolika ir į jį pilį atsitiktinai pateko kita jauna mergina, vardu Karmila. Izoliacijoje gyvenanti Laura trokšte trokšta draugysčių su bendramžėmis, tad netikėtai jų pilyje apsigyvenusi mergina žadina smalsumą, susižavėjimą ir norą draugauti. Karmila – patraukli, keista, nepaaiškina, kupina geismo ir paslapčių. Jos

ir lauros santykis – ir draugiškas, ir viliojantis, ir trikdantis.

Būtent Karmilos personažas šiame romane ir įdomiausias, jos monstriškumas atsiskleidžia pamažu, puslapiu po puslapiu, įgydamas vis grėsmingesnių bruožų. Romane justai nemažai homoerotinių motyvų, gaivališko, nevaldomo ir nesuprantamo moteriškumo, kuris sujaukia tvarką ir patriarchalinio pasaulio suvokimą. Vampirizmas nepriimtinas, bet jis traukia, vilioja. Rekomenduoju visiems gotikinės literatūros gerbėjams, ir ne tik.

+

+

Lina Simutyte

„RAUDONASIS ALBUMAS“

Tyto alba, 2025

Lina Simutyte į literatūros pasaulį įžengė prieš penkerius metus su apsakymų rinkiniu „Miesto šventė“, pelniusiu įvairių apdovanojimų ir įvertinimų, o neseniai pasirodė jos pirmasis romanas „Raudonasis albumas“. Tai solidžios apimties, tankus kūrinys. Perskaičius jį ir vis dar laikant rankose ima atrodyti, kad jis toks sklindinas visko, kad, paspaudus smarkiau, iš jo pradėtų kažkas sunktis: gal personažų syvai, o gal drumzlinas vanduo iš knygoje aprašomo sergančio namo.

Sergančiame pastate, kuriame daug drėgmės ir pelėsio, gyvena pagrindi-

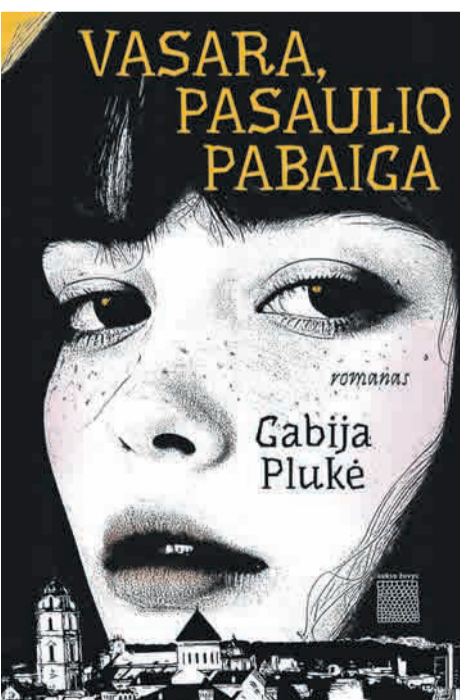
nės veikėjos Elenos šeima. Pasakotoja, atvykusi į namus pas senstelėjusius tėvus, grįžta mintimis į savo vaikystę ir paauglystę, taigi nemaža veiksmo dalis vyksta apie 2000-uosius, mažame miestelyje – provincialioje vietovėje, nutolusioje nuo sostinės ne tik kilometrų, bet ir mąstysena. Tokioje vietovėje gali nutikti linčo teismas, jei kuris nors gyventojas, ypač jauna mergina, nusižengia nustatytoms padoraus elgesio taisyklėms. Suaugusiųjų, taip pat ir paauglės Elenos, trokštama materialinė gerovė romane tampa siekiama, įgyjančia beveik egzistencinę, Godo laukimą primenančią prasmę.

Romane gausu laiko ženklų – tuo metu skambėjusių muzikos hitų, vartojimo prekių ženklų, aprangos detalių, populiarių serialų pavadinimų. Autorė geba tiksliai parinkti detales – perskaitai ir akimirksniu nukeliauji į savo paties prisiminimų archyvą, prisimeni kadaise pamirštą nuotaiką, kvapą ar garsą.

Knygoje esama magiškojo realizmo elementų, sodrių, įspūdingų metaforų, stiprių vaizdinių ir įsimenančių scenų. Tai romanas, kurį galima skaityti ne vieną kartą, – ne tik dėl pasakojimo atmosferos, bet ir dėl kelių sluoksnių, glūdinčių po siužeto paviršiumi.

+

+

Gabija Plukė

„VASARA, PASAULIO PABAIGA“

Aukso žuvis, 2025

Prieš pradėdama skaityti sąmoningai vengiau išankstinių žinių apie knygą. Nežinojau nei siužeto, nei žanro, tik tai, kad tai debiutuojanti autorė, socialiniuose tinkluose subūrusi savo sekėjų bendruomenę, o leidinys pasirodo patikimoje leidykloje, kuriai rūpi literatūros kokybė.

Nuo pirmųjų puslapių pasakojimas įtraukė pažįstama būsena: tas gyvenimo tarpsnis, kai jau esi baigęs studijas, įsidarbinęs ne itin įkvėpiančiame biure, o vakarus leidi tarp Vilniaus barų ir kavinių, trumpalaikiai romantiniai santykiai, šeimą atstojanti artimiausia draugė... Tiesa, romanas prasideda dramatiška ir mįslinga katastrofos sce-

na, tačiau vis tiek (kaip ir minėjau, sąmoningai neskaičiau ir knygos galinio viršelio) kažkur ties 23-uoju puslapiu išpūčiau akis ir kurį laiką negalėjau patikėti, kad sukama tokia kryptimi. Netgi pyktelėjau ir, nutarusi prie knygos grįžti vėliau, padėjau ją į šalį.

Paskui vėl sugrįžau ir per kelias dienas pabaigiau skaityti – tada supratau, kodėl romano pristatymas vyko „Sultininėje“ (kaip tik netoli jos, biure, jaunystėje irgi dirbau). Žaviausia man G. Plukės romane pasirodė būtent Vilniaus literatūrinis žemėlapis, konkrečios gatvės, kavinės, mitologinis erdvė ir atpažįstamų realių vietų persidengimas, perėjimų į kitas dimensijas stotelės.

Knygos stilius – skaidrus ir vientisas, taikliai fiksuojamos veikėjų nuotaikos, buitinės detalės. Šiaip neapleido jausmas, kad čia galėtų būti kokybiška literatūra paaugliams – joje esama daug nuotykių, dinamikos. Skaitant vis norėjosi daugiau sluoksnių ir vidinės veiksmų logikos. Taip pat buvo gaila, kad ši knyga išėjo tokiu laiku, kai lietuviška mitologija ant bangos ir tokios knygos, kaip Kotrynos Zylės „Sukeistas“ arba „Mylimi kaulai“, deja, gali palikti šią knygą savo šešėlyje. Vis dėlto iš knygos akivaizdžiai matyti, kad autorė turi potencialo – gerą kalbos pojūtį, vaizduotę, gebėjimą kurti atpažįstamą atmosferą, tad tikėtina, apie ją dar išgirsime.

Kalbino Rasa Morkūnaitė
Nuotraukos Martyno Norvaišo

Lapkričio pabaigoje leidykla „Lapas“ išleido Imanto Selenio debiutinį fotoalbumą „Nostalgijos sala“ – vizualiai ir tekstu susijusį pasakojimą apie žmogų ir jo vidinę būseną. Imanto nuotraukomis ir režisieriaus Karolio Kaupinio tekstu bandoma atskleisti, kaip nostalgija gali tapti ne tik prisiminimų forma, bet ir būdu priimti sudėtingą ir ne visada gražią realybę.

IMANTO SELENIO „NOSTALGIJOS SALA“

Keliaudamas po dabartines miegamųjų rajonų erdves, fotografo žvilgsnis jas nudažo emocijomis – spalva čia tampa K. Kaupinio esė nuotaikų atspindžiu. Kartu jie apmąsto ambivalentišką santykį su gimtąja vieta, troškimą ištrūkti ir kelią link susitaikymo su savo tapatybe. „Nostalgijos sala“ siūlo kitokį žvilgsnį į miesto mikrorajonus – ne kaip į vietą, iš kurios reikia pabėgti ar pamiršti, bet kaip į erdvę su daugialype istorija, kuri formavo ir tebeformuoja mūsų identitetą.

Autorius albumą kūrė pusantrų metų, sąmoningai atsitraukdamas nuo vien dokumentikos: procesą papildė meninė intervencija – 20 rajonuose užaugusių žmonių prisiminimai, kurie tapo naujų kadru atspirties taškais ir susiliejo su K. Kaupinio esė. „Nostalgija – spalva, kuri gali nuskaidrinti pilkuosius kiemus, bet ji nėra kvietimas romantizuoti praeitį. Greičiau – priėmimo gestas: bjauru, bet labai artima“, – teigia fotografas.

Albumas pristatytas kartu su paroda, pakvietusia žiūrovus iš arčiau patirti šį dvilypumą – tarp šviesių atminties blyksnių ir sąmoningai paliekamo šiurkštumo, saugančio nuo „cukraus pudros“ efekto. Apie ilgesį, bendruomenišką kūrybos kelią ir tai, kaip architektūra gali papasakoti žmogaus portretą nerodant žmogaus, – pokalbis su I. Seleniu.

– Kiek „Nostalgijos sala“ yra Tavo asmeninė istorija, kiek – Tavo kartos kolektyvinė atmintis? Kaip tą proporciją jautei kurdamas knygą?

– Tai visų pirma buvo mano istorija, mano žvilgsnis į tas vaikystės ir paauglystės erdves, kuriose formavosi mano santykis su miestu. Tačiau, kurdamas albumą, dalijausi nuotraukomis su kitais rajonuose užaugusiais mano kartos žmonėmis ir greitai supratau, kad daugelis jų jaučia ir mato labai panašiai.

Jų pasakojimuose vis išskildavo tie patys simboliai: vandens kolonėlės, laiptinių gyvenimas, alyvų kvapas, senelių virtuvės jaukumas. Iš to, kas buvo tik mano, natūraliai ėmė rasti „mūsų“.

Proporcijų nėra nemandžiau skaičiuoti – viskas susimaišė savaime. Mano atmintis, kitų žmonių istorijos ir Karolio tekstas susijungė į daugiasluoksnę, sapnišką vietą, kurioje, tikiu, kiekvienas gali rasti ką nors savo.

– Nostalgija gali būti ir švelni, ir apgaulinga. Kaip saugaisi vadinamojo cukraus pudros efekto – pagražinimo, kuris uždengia realybę?

– Mano nuotraukos turi du sluoksnius. Pats vaizdas lieka nepakeistas – fotografuoju tai, kas yra. Spalva suteikia emocinį atspalvį: ji ne maskuoja realybę, bet padeda iškelti tai, ką esame linkę pamiršti ar nurašyti, nes tai atrodo per daug kasdieniška.

Karolio tekstas tampa dar vienu filtru – kartais pratęsia vaizdą, kartais subtiliai jį dekonstruoja. Ta įtampa padeda išvengti saldumo ir perdėto romantizavimo. Todėl mano pasakojimas apima visą istoriją, kurioje buvo ir šilto, ir šalto. Nostalgija tampa būdu užmegzti šiltesnį ryšį su praeitimi ir ją priimti.

– Ar fotografuodamas kada nors sąmoningai kratai nostalgijos – palieki šiurkštumo, disonanso, kad neužliūliuotum?

– Taip, sąmoningai palieku šiurkštumo ir disonanso. Man svarbu, kad vaizdas išliktų dvilypis: ir gražus, ir truputį svetimas. Ta įtampa neleidžia kadrui virsti sentimentu – ji tampa atspirties tašku refleksijai. Net kai spalvos sušvelnina pirmą įspūdį, kadre vis tiek lieka dalis nepagražintos realybės, kuri priverčia stabtelėti ir pagalvoti.

„Cukraus pudra“ kartais padeda – spalvos iš toli patraukia žvilgsnį ir sukuria smalsumą. Priėję arčiau žmonės pamato kitą vaizdo sluoksnį. Todėl estetika čia – ne pagražinimas, o būdas atverti kelią įtampai ir emociniam kontrastui, prie kurio dirbu šiame projekte.

– „Rodyti žmogaus portretą nerodant žmogaus“ – koks buvo taikliausias atvejis, kai architektūra Tau papasakojo daugiau nei bet koks portretas?

– Sovietinė architektūra siekė sukurti vienodą, kontroliuojamą aplinką – vienodi fasadai, butai, kiemai. Tačiau vis tiek prasimušdavo individualizmas. Aiškiausiai tai matyti, pvz., daugiabučių balkonuose. Iš esmės vienodi planavimo kontekste, jie ilgainiui tapo labai skirtingi: tvarkingi, sujaukti, papuošti, paversti poilsio zonomis ar sandėliukais. Man tai – žmogaus portretas. Visų pirma, žmogaus, kuris nori ištrūkti, nes netelpa į sistemos suformuotus rėmus. Tačiau kartu ir atspindintis skirtingą kiekvieno žmogaus gyvenimo būdą, komforto supratimą ar poreikius.

– Kaip atskiri „parodau tikrovę“ nuo „eksploatuoju skurdą“? Ar keli sau etikos klausimų prieš publikuodamas kadra?

– Aš ne dokumentuoju, o kuriu pasakojimą iš tarpusavyje susijusių kadru. Todėl fotografijos čia turi labiau simbolinę nei pažodinę prasmę – tai nėra skurdo ar tikrovės fiksavimas. Mano projektas yra apie emocinę miesto pusę, o ne socialines realijas. Dėl to tikrovė man tampa fasadu, ant kurio kuriu savo pasakojimą.

– Ar matyti, kad sovietinės architektūros stigma pamažu slūgsta? Kas šiuose rajonuose šiandien Tave labiausiai skaudina, o kas džiugina?

– Atrodo, kad sovietinės architektūros stigma lėtai slūgsta, bet vis dar matyti, kaip jautriai reaguojame į bet kokį miesto užribių vaizdavimą – tiek reklamoje, kur bandoma juokauti pasitelkiant stereotipus, tiek komentaruose po straipsniais apie senuosius rajonus. Tai rodo, kad iki galo su savo miesto istorija nesame susitaikę – vis dar norime atrodyti vakarietiški, tačiau kartu atsiribojame nuo savo tikrovės.

Džiugina, kad rajonuose daugėja jaunų žmonių. Vieni grįžta, nes paveldi būstą, kiti čia randa prieinamą gyvenimą. Jie tas erdves pritaiko sau ir taip keičia visą rajono ritmą: atsiranda daugiau gyvybės, daugiau balsų, daugiau bendruomeniškumo.

Tačiau vis dar gajus požiūris, kad rajonas – tik vieta pernaktuoti, o tikrasis gyvenimas vyksta centre. Man norėtųsi kitokio Vilniaus: miesto, kuriame gyvename savo rajonuose, susitinkame renginiuose, turguose, kuriame ritualus ir bendruomenes čia pat, o ne tik centre. Tokį santykį mačiau Londone ir tikiu, kad jis įmanomas čia.

– Jei kurtum „Nostalgijos salą II“, kur važiuotum: į kitą Vilniaus rajoną ar į kitą miestą, šalį? Kodėl?

– Turbūt ieškočiau ne tiek naujos vietos, kiek kito formato. Man įdomu tą pačią temą tyrinėti skirtingais būdais ir tai jau esu daręs – nuo patirtinių rajono maisto vakarinių iki garso pasivaikščiavimo ar žmonių pasakojimų rinkimo.

Todėl „Nostalgijos sala II“ nebūtinai būtų apie kitą rajoną ar miestą. Greičiau tai būtų kelionė ne geografinė prasme, o gilyn į mūsų santykį su vieta, prisiminimais ir tuo, kas mus formuoja. Ir nebūtinai fotografijos forma.

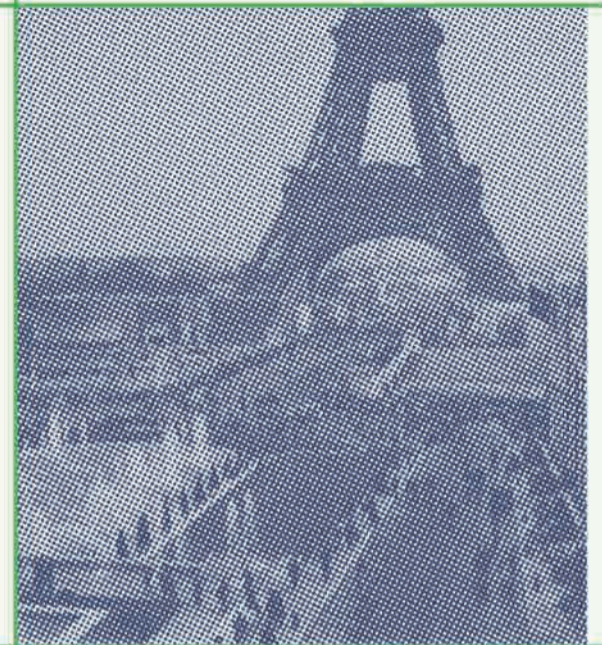
– Ką norėtum, kad žiūrovas, užvertęs knygą, pajustų: vieną jausmą, vieną mintį ir vieną klausimą sau?

– Norėčiau, kad žmogus, užvertęs knygą, pajustų ramų susitaikymą su tuo, kas buvo, net jei tai ne visada buvo šviesu. Kartais ramybė ateina tik tada, kai nustoji rinktis, ką iš savo istorijos priimti, o ką – slėpti.

Lietuvos nacionalinio muziejaus
tarptautinė paroda

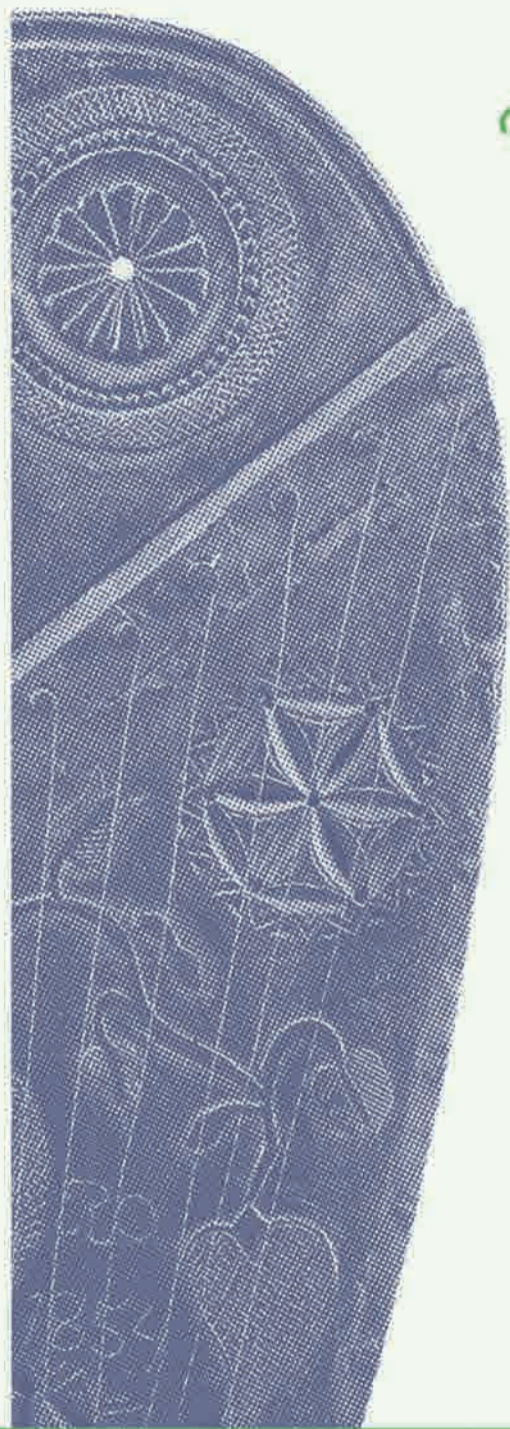
An International
Exhibition

2025 11 26 -
2026 09 13

Riding the
Wave of Paris
Exhibitions:

Ethnography,
Cultural
Diplomacy
and Identity

Ant Paryžiaus parodų bangos:

etnografija, kultūrinė diplomatija
ir tapatybė

Paroda vyksia
Open air

Istorijų
namai

Lietuvos Nacionalinis muziejus

Bendrasistatujant su:
in cooperation with:

Mucem

Finansinis rėmėjas
Financed by

Pagrinđinis partneris
Main partner

INSTITUT
FRANÇAIS
LITVANIJE

Informaciniai partneriai:
Media partners:

LRT Delfi

JCDecaux

EVGENYA REDKO
PLANETA
Self-released

Pradėkime nuo to, kad šalies popmuzika, mano manymu, yra puikaus lygio. Skirtingi, labai labai klausytojų mylimi ir savo individualumą pabrėžiantys popmuzikos atlikėjai dar niekada nebuvo tokie individualūs ir nenorintys kopijuoti nei užsienio kolegų, nei vienas kito. Evgenya Redko tuo irgi pasižymi: savo buvimu ir meniniais sprendimais ji scenoje unikali, jos šiltas vokalas su niekuo nesupainiojamas, o duetas su vyru Asi Yehuda sukuria darnų skambesį. „Planeta“ varnelės čia irgi sudeda, todėl tai tikrai kokybiškas variantas. Vis dėlto, žinodamas, kiek daug ir kokia skirtinga muzika ši atlikėja domisi, norėčiau dar daugiau kūrybiškumo ir alternatyviškumo. Dabar, atrodo, buvo sustota šiek tiek anksčiau, truputį bijant atstumti prie tam tikro skambesio pripratusių auditorijų. Vis dėlto šią auditoriją reikia bandyti – jei ne ugnimi, tai bent jau tuo gausiu muzikiniu turto, kurį Asi ir Evgenya prikaupė tiek savo kelionėse, tiek ir bendraudami su vos ne po visą pasaulį išsibarsčiusiais giminaičiais. Todėl albumą „Planeta“ priimu kaip tam tikrą kompromisą, kurio norėtusi kuo mažiau, kad atlikėja atspindėtų ne tik popmuziką, bet ir kitą jai artimą muziką, kad prasmės paieškos nuvestų į pačias keisčiausias muzikos ir tekstų teritorijas. Juk popmuzika dažnai apriboja savo jausminiuose akligatviuose ir kiekvieną sykį vis sunkiau išrasti naują dviratį, kuris padėtų sėkmingai perlėkti per jausmus. Todėl siūlau ieškoti naujų takų, kelių ir erdvėlaikių, tikiu, kad visa tai tikrai išskraidins į tolimą ir niekieno dar nepažintą planetą.

(„Spotify“, „Deezer“, „Apple Music“)

73[★] 100

MĖNESIO ALBUMAI

ANIS
I SWEAR I'M NOT DELUSIONAL
Gars Records

Rudenį viskas po truputį juda lėčiau: mintys, akys, o galiausiai ir kojos, todėl visada svarbu paskatinti save geru garso takeliu. Jei atsidūrėte miške, parke, o gal Nemuno paupyje Birštone, būtinai ant ausų užsimeskite vietinio Anio darbą „I Swear I'm Not Delusional“. Šis albumas, pirmiausia, jūsų niekaip nebandys išbadyti, jo ramios, sakyčiau, net minimalistinės kompozicijos puikiai atspindi be didelių pertrūkių esantį vyksmą, sukauptą procesą, iš kurio gimė šis albumas. Nepaisant, kad albumas gimė kūrėjui kvestionuojant realybę, jis kupinas realybės, tik tu nesi jos itin aktyvus dalyvis. Tu – jos stebėtojas, kuriam kartais reikia šiek tiek aktyviau pajudėti, kaip minėjau, gal ir užsimetusi ant ausų minėtą darbą. Iš technomuzikos įsčių gimęs albumas gali kartais kelti įtampą, tačiau ta įtampa, susidaro įspūdis, yra neišvengiama kaip pati tikrovė, dėl kurios Anis kelia klausimų. Tiesa, klausimas, ar šis albumas ilgai jūsų ausyse užsiliks. Kai kurie takai, kuriais mus veda muzikantas, jau anksčiau buvo išvaikšioti kitų kūrėjų, todėl postmoderniškas pojūtis gali virsti tiesiog paprastu „aš tai jau anksčiau girdėjau“. Nors, kaip sakė kažkoks išmintingas žmogus, viskas, kas nauja, yra tiesiog pamiršta sena, ar kažkaip panašiai... Manau, kad „I Swear I'm Not Delusional“ patrauks tuos, kuriuos jau išvargino labai agresyvi, labai industrinė arba tiesiog labai technomuzika, kurioje nėra gailesčio ir atvangos. Šiame albume yra technomuzikos šalčio, tačiau, kaip ir sakiau, jis puikiai tinka eiti ne tik per industrinius garažus, bet ir palei šaltą upę. Jei jums tai atrodo nepakankamai realu, išsimaudykite. Nors ne, geriau nesimaudykite.

(„Bandcamp“, „Spotify“, „Deezer“, „Apple Music“, „Soundcloud“)

74[★] 100

TEATRE
OVERTIME
Dangė Records

Kas žinote „Teatre“, jau tikriausiai esate nusiteikęs senam geram kietam *industrial tech*... Ką? Kokie čia ambientiniai garsai, kokie čia šalti laundžo atspalviai, iš kur čia triphopiniai *beatai*? Naujoji legendinio *exemo-Matisse'o-Mato* Petriko leidybos kompanija nusprendė savo gyvavimą pradėti nuo šio neįprasto įrašo, kuris, kaip dabar vis dar populiaru, nukelia į 10-ojo dešimtmečio miestų gatves, nušviestas gatvių žibintų ir nulietas rudeninio lietaus lašų. Dar įkvėpimo semtasi ir iš Jurgos Ivanauskaitės, nors, tiesą sakant, sunku tai pastebėti, nes kūriniai – vis dėlto instrumentiniai. Prisipažinsiu, man šis „Teatre“ skambesys nustebino, nes tikrai nesitikėjau tokio šuolio. Kita vertus, ir pama-lonino, nes rodo drąsą ir norą transformuotis, ką aš žinau, gal į kokį „Parodoje“ ar „Koncertų salėje“. Jei rimtai, taupūs, vėsūs ir emocijoms nepasiduodantys EP kūriniai perduoda kūrėjo žinutę, kurioje yra ir ilgų darbo valandų, ir liuminescencinių šviesų, ir t. t., ir pan. Jūs supratote. Ar įrašo norisi klausyti daug kartų? Manau, kad jis puikiai veikia, kai tam tikra nuotaika ir tam tikra atmosfera. Tai nėra mini albumas, kuris tinka visada ar tave kur nors veda, jis daugiau apsupa tave, papildydamas jau egzistuojančias aplinkybes. Todėl albumui lyg ir kažko pritrūksta, gal aiškesnės minties, gal didesnio kryptingumo, gal muzikinės eilutės, kuris viską aiškiai sudėliotų į vietas. Dabar tai yra per jauseną einantis darbas, kuriame klausytojas šiek tiek pasiklysta. O juk jis ir taip pavargęs, dirba viršvalandžius...

(„Bandcamp“, „Spotify“, „Deezer“, „Apple Music“, „YouTube“, „Pakartot“, „Soundcloud“)

73[★] 100

BARBORA MATUZAITĖ
THREADS OF GRACE
Self-released

Nežinau, kas vyksta su *folk* moterimis šiomet, bet gausybės ragas vis dar dovanoja mums muzikos manos ir šįsyk parodo, kokia muzika būtume galėję mėgautis, jei ne sovietmetis. Ačiū dievams, kad bent jau Barbora Matuzaitė leidžia pasimėgauti šia alternatyvia bekomuniste vieta, kurioje laisvė, meilė ir protestas klesti laisvai, nes šios jaunos atlikėjos vieta yra ne prie šiuolaikinių kompiuterių, ekranų ar DJ pultų, o šalia Joni Mitchell, Neilo Youngo ar Llewyno Davieso (man nesvarbu, kad tai – sukurtas personažas) gitarų. Subtili, ilgesinga ir septintuoju–aštuntuoju dešimtmečiais dvelkianti Barbaros muzika lyg laiko mašina perkelia į hipių, bytnių ir visokių kitokių (dažnai nelegalių) klestėjimo laikus ir įrodo, kad muzika vis dėlto nemirtinga. Kodėl? „Threads of Grace“ nėra koks nors postmodernizmo produktas, tai tiesiog muzika iš minėtų dešimtmečių, nuotaika, stilius ir atmosfera iš minėtų dešimtmečių, visa tai, kuo mes pasimėgauti negalėjome ir todėl gimė sava dainuojamoji poezija. Džiugu, kad Barbora atiduoda skolą ir štai, prabėgus daugiau kaip 50 metų, bent šiek tiek bando pataisyti istorijos klaidas. Tai stiprus, drąsus ir net savotiškai keistas darbas, kurį klausydamas nesitikti, kad neišgirsi kokių nors garsų, leisančių pasakyti, kad už lango – 2025-ieji. Todėl klausimas virsta ne tik estetinė pramoga, bet ir vaizduotės šokiu, skatinančiu svajoti ir šiek tiek apgailestauti. Jei ir jūs norite paieškoti prarasto laiko, būtinai paklausykite „Threads of Grace“. Tikrai suvirpins.

(„Spotify“, „Deezer“, „Apple Music“, „YouTube“, „Soundcloud“)

84[★] 100

COLOURS OF BUBBLES
STELA
Self-released

Prisipažinsiu, pats jau sprogdinau šiuos šiauliečius-burbulius, galvodamas, kad vyrai nusprendė pakabinti gitaras ant vienes, virsti paprastais vidutinio amžiaus pavyzdiniais piliečiais ir nebandyti toliau *rokenrolinti*. Klydau ir dėl to džiaugiuosi. „Stela“ yra malonus sugrįžimas, parodantis, kad grupė supranta į tą pačią upę neįbrisianti. Paprastai kalbant, juos išpopuliarinusio skambesio yra vis mažiau, o tai logiška, nes su senu bagažu naujų gerbėjų nepritrauksi (ypač matydamas, kaip keitėsi kažkada sceną dalijęsi „ba.“ ar netgi išėiti poilsio spėję „Freaks on Floor“). Dabar „kolorsai“ ramesni, alternatyvesni ir man vis labiau primena „The Smashing Pumpkins“ (tuos geruosius, o ne Corgano nesąmones). Atsirado industrinių garsų, užspausto skambesio, lyg emocija tuoj tuoj prasiverš, mažiau jaunatviško maksimalizmo, o daugiau vidutinio amžiaus cinizmo. Tiesiog norėjau pasakyti, kad grupė jau kitokia ir smagu, kad gali girdėti daugiau atskirų elementų, primenančių, kas vis dėlto groja, o ne girdi senųjų darbų tęsinį. Susidaro įspūdis, kad „Colours of Bubbles“ tiek turinio, tiek formos prasme supranta, jog reikia ieškoti kitokių kelių ir į sceną, ir į klausytojų širdis. Nežinau, kaip jūs, bet aš nenustebčiau, jei koncertuose nebeįgirstume ir senųjų hitų (arba juos išgirstume visai kita forma), nes tie kūriniai bent jau man atspindi senokai praėjusį etapą, kuris buvo gražus, bet ne itin aktualus. Dabar reikia koncentruotis čia, o ir nauji garsai nuteikia itin optimistiškai. Taigi, pasidžiaukime, kad dar visi burbulai neišpūsti ir toli gražu nesusprogdinti.

(„Spotify“, „Deezer“, „Apple Music“, „YouTube“, „Soundcloud“)

79[★] 100

Studijuok užsienyje!

Nyderlandai
Suomija
Danija
Belgija
Švedija

- 1.** Užeik į www.kastu.lt
- 2.** Pasirink studijų programą
- 3.** Pildyk stojimo anketą!

8000

žmonių įstojo studijuoti
su Kastu pagalba.

96%

įstojimo garantija

Konsultacijos

NEMOKAMOS –

mūsų veiklą finansuoja
ES.

www.kastu.lt

LIETUVOS
ŠAULIŲ
SĄJUNGA

Tapk šauliu

Padarytum viską, kad apgintum savo šeimą? Visko nereikia – skirk šiek tiek laiko ir pastangų pasiruošti.

Atsikratysi nerimo

Žinosi ką daryti kritinėse situacijose

Mokėsi pasirūpinti savimi ir artimaisiais

Neliksi vienas

sauliusajunga.lt